

Nr 03/15 (wrzesień 2015 r.)

Kwartalny raport o rynku pracy w II kw. 2015 r.

Nr 03/15 (wrzesień 2015 r.)

Kwartalny raport o rynku pracy w II kw. 2015 r.

Stanisław Cichocki

Piotr Popowski

Małgorzata Skibińska

Paweł Strzelecki

Joanna Tyrowicz

Robert Wszyński

**Biuro Przedsiębiorstw, Gospodarstw Domowych i Rynków
Instytut Ekonomiczny
Warszawa, 2015 r.**

Spis treści

Streszczenie	2
Pracujący i popyt na pracę	3
1. Pracujący	3
2. Popyt na pracę	7
3. Wykorzystanie czynnika pracy w procesach produkcyjnych	9
4. Oczekiwane zmiany zatrudnienia	10
Podaż pracy i bezrobocie	11
1. Podaż pracy	11
2. Bezrobocie	13
Przepływy na rynku pracy	15
Wynagrodzenia, wydajność i koszty pracy	17
1. Wynagrodzenia	17
2. Wydajność oraz jednostkowe koszty pracy (ULC)	17
Rynek pracy w Polsce na tle wybranych krajów	20
Analizy pogłębione	22
Ramka 1. Dlaczego liczba pracujących wyhamowuje przy rosnącej liczbie wakatów?	22
Ramka 2. Tendencje długookresowe oraz wahania cykliczne wynagrodzeń	24
Ramka 3. Czy ludzie w Polsce chcą pracować więcej?	26
Aneks: terminy i definicje	29

Streszczenie

W II kw. 2015 r. osłabił wzrost liczby pracujących, ale wciąż utrzymuje się rekordowa liczba wakatów. Bezrobocie obniżyło się do poziomu bliskiego minimum z 2008 r., ale w dużym stopniu ze względu na spadki współczynnika aktywności zawodowej.

Wzrost zatrudnienia wg BAEL wyraźnie wyhamował (dynamika roczna spadła do 1,2% r/r), a poziom zatrudnienia obniżył się względem poprzedniego kwartału. Skompensowane to zostało wzrostem przeciętnie przepracowanej liczby godzin. Spadek zatrudnienia dotyczył głównie sektorów przemysłowych, w usługach kontynuowany był wzrost pracujących, kolejny kwartał z rzędu wzrastało także zatrudnienie w rolnictwie. Po raz pierwszy od dwóch lat wzrost zatrudnienia dotyczył głównie kontraktów na czas nieokreślony, co wskazuje, że popyt na pracę ograniczył się do osób, z którymi firmy chcą się związać na dłużej. Niemniej jednak gorsze dane o liczbie pracujących wpłynęły na pogorszenie prawdopodobieństw znalezienia i utraty pracy.

Podaż pracy obniża się od początku 2015 r., co wynika nie tylko ze zmniejszającej się liczby osób w wieku produkcyjnym, ale głównie z wyhamowania wzrostu aktywności zawodowej osób w wieku przedemerytalnym. Oznacza to odwracanie się tendencji wzrostowej, obserwowanej od 2007 r.

Stopa bezrobocia BAEL ponownie istotnie spadła osiągając poziom 7,5% (sa), wartość coraz bliższą historycznemu minimum z 2008 roku (7,0% sa). Niestety, w coraz większym stopniu spadek ten wynika z obniżania się aktywności zawodowej, w tym szczególnie z mniejszego napływu na rynek pracy nowych osób.

Dynamika płac w gospodarce w II kw. 2015 r. spadła do 3,1% r/r. Analogiczny spadek dynamiki był obserwowany w sektorze przedsiębiorstw (SP). Dane z SP za III kw. wskazują jednak, że dynamika wynagrodzeń wzrosła do poziomu bliższego średniej długookresowej, można zatem oczekiwać, że także w całej gospodarce dalsze osłabienie tempa wzrostu wynagrodzeń jest mało prawdopodobne.

Dynamika ULC wzrosła do 1,0% r/r (wobec 2,2% r/r przed kwartałem) na skutek znacznie niższego wzrostu płac w II kw. br., przy dość stabilnym wzroście wydajności pracy.

Dodatkowe analizy prezentowane w tym raporcie dotyczą: próby wyjaśnienia niespójności zahamowania wzrostu liczby pracujących przy jednoczesnym rekordowym poziomie liczby ofert w urzędach pracy (Ramka 1) długookresowych trendów wzrostu płac w Polsce (Ramka 2) oraz alternatywnej do stopy bezrobocia metody pomiaru niepełnego wykorzystania zasobów pracy w gospodarce (Ramka 3).

Pracujący i popyt na pracę

1. Pracujący

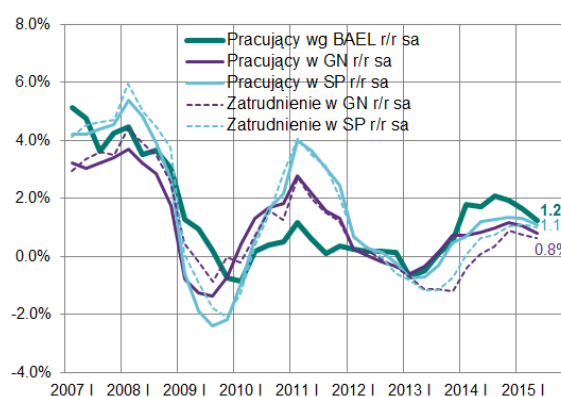
Po raz pierwszy od 2 lat, w II kw. 2015 r. liczba pracujących wg BAEL¹ obniżyła się względem poprzedniego kwartału, zachowując jednak dodatnią dynamikę r/r. Głównym źródłem wzrostu w ujęciu rocznym pozostawało zatrudnienie najemne, w większości na czas nieokreślony. Jednocześnie powoli rosło też samozatrudnienie. W ujęciu branżowym wzrosty obserwowane były głównie w sektorze usługowym, zaś w przemyśle liczba pracujących nieznacznie się obniżyła. Trzeci kwartał z rzędu nie zmniejszała się liczba pracujących w rolnictwie.

W II kw. 2015 r. liczba pracujących BAEL rosła wyraźnie wolniej niż w poprzednim kwartale, co może odzwierciedlać niższe tempo i zmianę struktury wzrostu gospodarczego. Przy mniejszym od oczekiwań znaczeniu inwestycji w tworzeniu PKB² oraz przewidywanej w najbliższym czasie stabilizacji tempa wzrostu samego PKB na poziomie poniżej wieloletniej średniej (ok. 3,6% r/r), może to być pierwszym sygnałem zapowiadającym osłabienie dotychczasowej wyraźnej tendencji wzrostowej zatrudnienia. Po raz pierwszy od I kw. 2013 r., kiedy tempo wzrostu gospodarczego było bliskie lokalnemu minimum, liczba pracujących wg BAEL nieznacznie obniżyła się w porównaniu z poprzednim kwartałem (o ok. 20 tys. osób).

Z drugiej strony, za wyraźny spadek (o 0,5 pp.) rocznej dynamiki liczby pracujących BAEL w II

kw. 2015 r. – jak również innych mierników zatrudnienia, bazujących na danych sprawozdawczych przedsiębiorstw – odpowiadał jednak głównie efekt rosnącej bazy. W rezultacie dynamika ta, już trzeci kwartał z rzędu, obniżyła się, osiągając poziom 1,2% r/r sa (Wykres nr 1).

Wykres nr 1. Dynamiki r/r liczby pracujących wg BAEL wg danych ze sprawozdawczości podmiotów powyżej 9 zatrudnionych dla całej GN oraz dla SP (sa)

Źródło: dane GUS, obliczenia NBP

Przeciętne zatrudnienie w GN (miara liczby etatów sprawozdawana przez firmy) wzrosło kolejny kwartał z rzędu, choć nieco wolniej niż w poprzednim okresie, tj. o 0,1% kw/kw sa (wobec 0,2% kw/kw sa przed kwartałem). O wolniejszym wzroście liczby etatów w całej gospodarce narodowej (GN) zdecydowała niższa dynamika zatrudnienia zarówno w sekcjach spoza sektora przedsiębiorstw (SP), jak i w samym SP³.

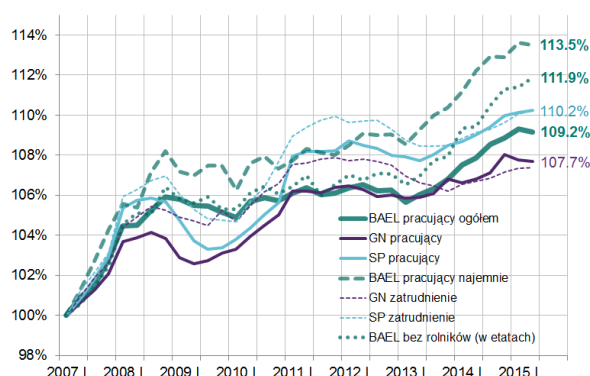
¹ Dane BAEL za II kw. 2015 r. wykorzystywane w niniejszym raporcie są danymi wstępnymi. Z uwagi na opóźnienia w opracowaniu danych demograficznych koniecznych do przygotowania mnożników uogólniających do BAEL, w publikacji GUS ponownie wykorzystane zostały dane demograficzne wg stanu w dniu 31.12.2014 r. Po skorygowaniu wag w oparciu o zaktualizowane szacunki demograficzne ostateczne wyniki BAEL za II kw. 2015 r. mogą ulec jeszcze zmianie.

² Szerzej: Notatka IE z 31 sierpnia 2015 r. „PKB w II kw. 2015 r.”

³ W SP tempo wzrostu zatrudnienia w II kw. 2015 r. osłabło przy tym do 0,1% kw/kw, sa (tj. wzrost o ok. 8 tys. osób wobec 22 tys. w poprzednim kwartale). O 0,1 pp. obniżyła się również jego roczna dynamika, osiągając poziom 1,0% r/r. Na nieco silniejszy niż w przypadku zatrudnienia – choć wolniejszy niż wg BAEL – wzrost w ujęciu rocznym wskazywały dane opisujące liczbę pracujących w SP na koniec okresu sprawozdawczego, tj. 1,1% r/r sa. W całej GN tempo wzrostu zatrudnienia w II kw. 2015 r. wyniosło 0,6% r/r sa (tj. o 0,2 pp. mniej niż przed kwartałem).

Dynamiki analizowanych miar zatrudnienia są coraz bardziej zbliżone do siebie. Może to oznaczać zakończenie etapu przejściowego, w czasie którego różnorodne formy świadczenia pracy w gospodarce – w różnym stopniu reprezentowane przez te miary⁴ – z niejednakową elastycznością reagowały na poprawę warunków koniunktury.

Wykres nr 2. Indeks jednopodstawowy (2007q1= 100) liczby pracujących wg BAEL wg danych ze sprawozdawczości podmiotów powyżej 9 zatrudnionych dla całej GN oraz dla SP (sa)

Źródło: dane GUS, obliczenia NBP

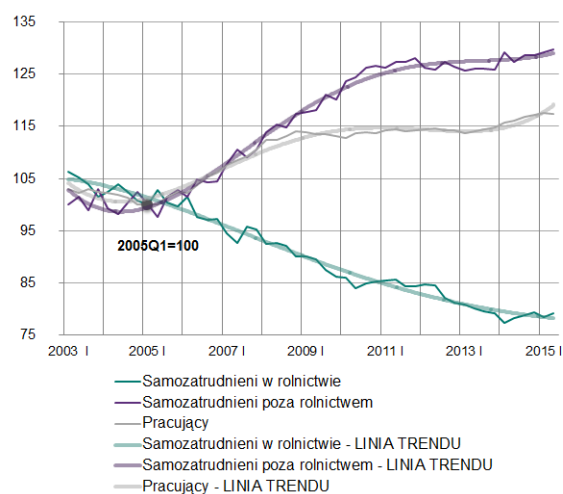
Miary zatrudnienia oparte na danych BAEL – w przeciwieństwie do SP czy GN – po pierwsze uwzględniają wszystkie podmioty, również te najmniejsze, zatrudniające do 9 pracowników. Po

⁴ Kwartalne dane sprawozdawcze przedsiębiorstw dot. liczby pracujących, nie są w pełni porównywalne z szeregami przeciętnego zatrudnienia. Po pierwsze opisują liczbę osób, nie zaś faktycznie obsadzonych etatów, jak jest w przypadku przeciętnego zatrudnienia. Obejmują przy tym np. osoby przebywające na urloпах rodzicielskich. Po drugie, nie uwzględniają m.in. korekt zgłaszanych przez firmy po terminie sprawozdawczym. Przykładowo, jeśli zatrudnienie nowego pracownika następuje w ostatnim tygodniu danego miesiąca sprawozdawczego, w całości przekłada się ono na wzrost liczby pracujących (wg stanu na koniec miesiąca), ale tylko w niewielkiej części zwiększa przeciętny poziom zatrudnienia (po korektach). Ponadto, do przeciętnego zatrudnienia nie są wliczane umowy inne niż umowa o pracę, a które stanowią część liczby pracujących tj. właściele i współwłaściele firm wraz z pomagającymi członkami rodzin, wykonujący pracę nakładczą, agenci, członkowie rolniczych spółdzielni produkcyjnych. Do żadnej z tych grup nie wlicza się osób pracujących na rzecz danej firmy na podstawie umowy o dzieło lub umowy zlecenia. Zob. objaśnienia do formularza sprawozdawczego GUS DG-1.

drugie, obejmują wszystkie nietypowe kategorie zatrudnienia (np. umowy cywilno-prawne czy angażowanie osób samozatrudnionych). Nietypowe formy zatrudnienia w warunkach spowolnienia ułatwiały firmom dostosowanie, zaś w latach 2013-2014 podwyższały dodatkowo tempo wzrostu liczby pracujących BAEL⁵.

Obserwowany od połowy ub.r. wyraźny trend wzrostowy liczby pracujących BAEL (Wykres nr 2, Wykres nr 4) nieznacznie osłabł w II kw. 2015 r. Związane to było w szczególności z wolniejszym tempem wzrostu liczby pracowników najemnych, która w ujęciu rocznym zwiększyła się o 1,2% r/r sa (wobec 2,2% r/r w poprzednim kwartale), zaś w ujęciu kwartalnym nawet nieznacznie spadła (o 0,1% kw/kw sa).

Wykres nr 3. Indeks jednopodstawowy (2005q1=100) liczby samozatrudnionych w rolnictwie i poza rolnictwem na tle pracujących ogółem wg BAEL (sa)

Źródło: dane GUS, obliczenia NBP.

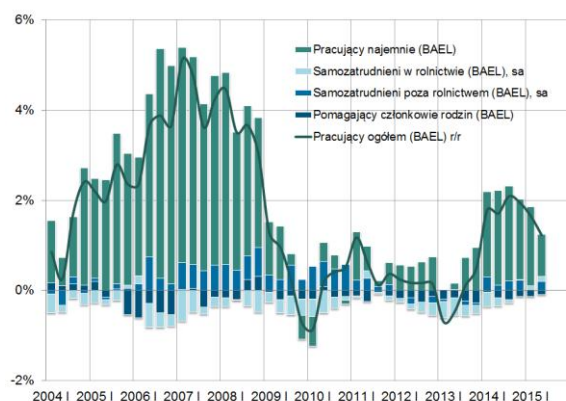
Od początku 2014 r. łagodną tendencję wzrostową wykazywało z kolei samozatrudnienie w sektorach pozarolniczych (Wykres nr 3). W II kw. 2015 r. liczba samozatrudnionych poza rolnictwem, po nieco niższej dynamice w poprzednim

⁵ Pracujący wg BAEL to osoba, która w okresie badanego tygodnia wykonywała przez co najmniej 1 godzinę pracę przynoszącą zarobek lub dochód (Szerzej: *Zasady metodyczne statystyki rynku pracy i wynagrodzeń*, GUS, Warszawa 2008).

kwartale, wyraźnie wzrosła w ujęciu rocznym, tj. o 1,9% r/r sa, wobec 0,1% r/r sa w I kw. 2015 r. W ujęciu kwartalnym liczba ta zwiększyła się – po wyeliminowaniu wpływu czynników sezonowych – o ponad 8 tys. osób, co skutkowało nieznacznym wzrostem udziału tej kategorii w ogólnej liczbie pracujących (do ok. 10,8%).

Od trzech kwartałów obserwuje się również wyhamowanie spadków samozatrudnienia w rolnictwie indywidualnym. W tym czasie liczba rolników indywidualnych zwiększyła się o ok. 16 tys. osób⁶. Liczba pracujących w całym sektorze rolniczym, wprowadzając już nie wzrosła w ujęciu kwartalnym, jak to miało miejsce w dwóch poprzednich kwartałach, ale również utrzymała się na podwyższonym poziomie. Biorąc pod uwagę wyraźnie niższy udział zatrudnienia w rolnictwie w innych krajach europejskich i wciąż niską wydajność pracy w rolnictwie w Polsce, obserwacje te wydają się być jednak jedynie krótkookresowym odchyleniem od długookresowego trendu spadku zatrudnienia w tym sektorze.

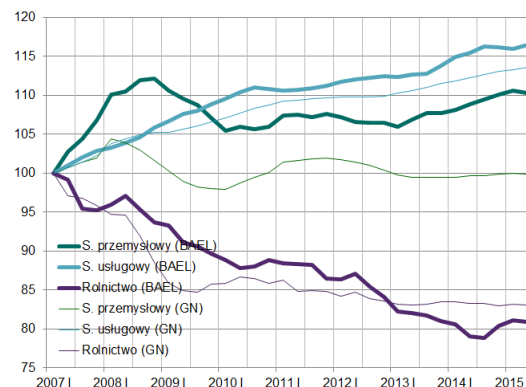
Wykres nr 4. Kontrybucja zmian dynamiki r/r liczby pracujących wg wybranych kategorii zatrudnienia do zmian dynamiki liczby pracujących BAEL ogółem

Źródło: dane GUS, obliczenia NBP.

⁶ Po dwóch kwartałach wzrostu, ponownie obniżyła się natomiast liczba członków rodzin pomagających w prowadzeniu rodzinnego gospodarstwa rolnego lub działalności gospodarczej, tym razem o 2,8% kw/kw sa (o 13,7 tys. osób). W ujęciu rocznym w grupie tej kontynuowana była nadal tendencja spadkowa, a liczba pracujących zmniejszyła się o 3,2% r/r sa.

Wykres nr 5. Indeks jednopodstawowy (2007q1=100) liczby pracujących wg BAEL oraz wg danych ze sprawozdawczości podmiotów powyżej 9 dla całej GN w głównych gałęziach gospodarki (sa)

Źródło: dane GUS, obliczenia NBP.

Odsezonowane dane BAEL dot. zatrudnienia w pozostałych sektorach gospodarki wskazują, że obserwowany w II kw. 2015 r. wzrost liczby pracujących (w ujęciu rocznym) należy przypisać głównie sektorowi usługowemu, inaczej niż przed kwartałem, kiedy za wzrost odpowiadał przede wszystkim przemysł (Wykres nr 5). Jednocześnie zmiany w przemyśle i usługach były zgodne – co do tendencji – ze zmianami tempa wzrostu wartości dodanej brutto (WDB), przy niewielkich odchyleniach krótkookresowych (Wykres nr 6).

Zatrudnienie w usługach kontynuowało tendencję wzrostową, w tempie 0,9% r/r sa, co przełożyło się na wzrost liczby pracujących o ok. 45 tys. osób kw/kw, sa, wobec niewielkich spadków odnotowanych w trakcie poprzednich dwóch kwartałów. Czynnikiem sprzyjającym wzrostowi zatrudnienia w tym sektorze⁷ było wyraźne przyspieszenie tempa wzrostu WDB w ubiegłym kwartale (3,4% r/r), a następnie jego stabilizacja na poziomie 2,9% r/r.

⁷ Wg danych z GN liczba pracujących w sektorze usługowym GN rosła w tempie zbliżonym do poprzedniego kwartału (tj. 1,2% r/r sa).

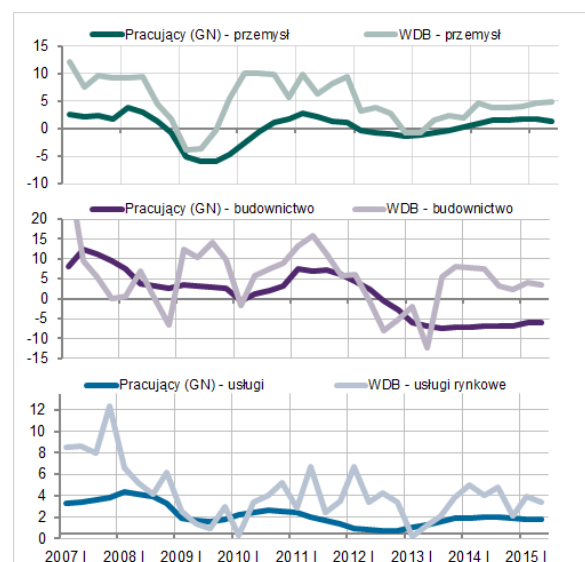
Z kolei obserwowane od trzech kwartałów przyspieszenie realnego tempa wzrostu WDB w przemyśle (łącznie od III kw. 2014 r. o 1,1 pp. do poziomu 4,9% r/r), nie zdążyło przełożyć się jeszcze na wzrost dynamiki zatrudnienia w tej branży. W II kw. 2015 liczba pracujących w sektorze przemysłowym⁸ rosła w tempie o 1,0 pp. niższym niż przed kwartałem i zwiększyła się o 1,3% r/r sa⁹. W ujęciu kwartalnym spadła o blisko 13 tys. osób. O ile w przypadku sektora usługowego ostatnia obserwacja sugeruje, że ujemne odchylenie od trendu w I kw. 2015 miało najprawdopodobniej charakter krótkookresowy, o tyle w przypadku sektora przemysłowego trudno jest jednoznacznie ocenić, na ile trwale okazały się zaobserwowane w II kwartale zmiany.

W budownictwie – mimo niewielkiego obniżenia tempa wzrostu gospodarczego (o 0,5 pp. do 3,5% r/r) – dotychczasowa dynamika liczby pracujących pozostała w łagodnym trendzie wzrostowym. Wg dostępnych za II kw. 2015 r. danych z GN oznaczało to przy tym stopniowe wyhamowywanie spadków liczby pracujących w tym sektorze, obserwowanych już od blisko 3 lat, zaś wg dostępnych do I kw. 2015 r. danych BAEL niewielkie przyspieszenie tempa wzrostu. Rozbieżność wynika przy tym najprawdopodobniej z uwzględnienia w danych BAEL wszystkich atypowych form zatrudnienia, rozpowszechnionych właśnie w budownictwie, a pozostających poza statystykami z GN.

W dłuższej perspektywie zwiększanie w strukturze zatrudnienia udziału usług¹⁰, charakteryzu-

jących się relatywnie łagodniejszymi dostosowaniami zatrudnienia aniżeli pozostałe sektory, powinno oddziaływać stabilizująco na zatrudnienie w całej gospodarce.

Wykres nr 6. Dynamiki liczby pracujących wg danych z GN na tle zmian dynamik WDB w wybranych sektorach gospodarki (r/r)

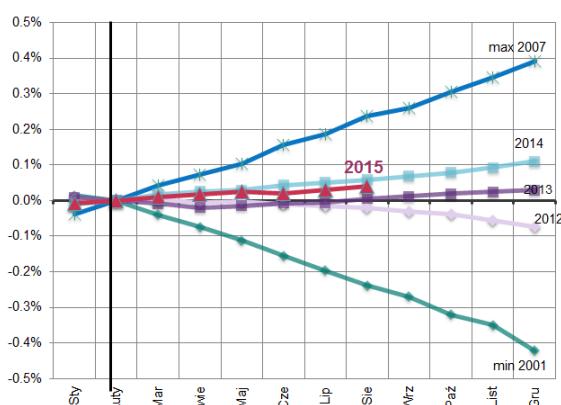
Źródło: dane GUS, obliczenia NBP.

Z realizacją tendencji długookresowej związane było również systematyczne zwiększanie w zatrudnieniu udziału sektora prywatnego, stanowiącego aktualnie 76,1%, czyli o ponad 20 pp. więcej aniżeli przed 20 laty. Okres stopniowej poprawy sytuacji na rynku pracy w trakcie ostatnich sześciu kwartałów wzmocnił jeszcze przewagę sfery prywatnej, która w warunkach wzrostu gospodarczego zazwyczaj szybciej niż publiczna odbudowywała swoje zasoby pracy. W II kw. 2015 r. tempo wzrostu liczby pracujących w sektorze prywatnym wprawdzie obniżyło się o 0,3 pp., jednak pozostało dodatnie (2,4% r/r sa). W ostatnim czasie liczba pracujących w sektorze publicznym natomiast systematycznie spadała – łącznie od I kw. 2014 r. o ok. 96 tys. osób, zaś w II kw. 2015 r. jeszcze pogłębiła swoje spadki, do -2,4% r/r sa (tj. o 0,9 pp. w porównaniu z poprzednim kwartałem).

⁸ Sektor przemysłowy w BAEL zawiera przemysł (tj. przetwórstwo przemysłowe, górnictwo, zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę) oraz budownictwo.

⁹ Odnotowany w sektorze przemysłowym wzrost r/r dotyczył przy tym głównie przemysłu (a nie budownictwa). Wg danych z GN roczne tempo wzrostu w sektorze przemysłowym, podobnie jak w BAEL, obniżyło się do 0,3% r/r sa, a więc wyraźnie poniżej tempa wzrostu w usługach.

¹⁰ Wg BAEL udział sektora usługowego w całkowitym zatrudnieniu, po dwóch kwartałach spadków, nieznacznie wzrósł w II kw. 2015 r. do poziomu 57,8%, wracając tym samym do swojej długookresowej tendencji wzrostowej.

Wykres nr 7. Zatrudnienie w SP – zmiana % w stosunku do lutego każdego roku (sa)¹¹

Źródło: dane GUS, obliczenia NBP.

Zmiany obserwowane w miesięcznych danych o zatrudnieniu w SP (Wykres nr 7) są zgodne z informacjami kwartalnymi. Wskazują na kontynuację zapoczątkowanej w połowie 2013 r. umiarkowanej tendencji wzrostowej, przy nieznacznym złagodzeniu dotychczasowego tempa wzrostu. Według odsezonowanych danych poziom przeciętnego zatrudnienia w SP zwiększył się w II kw. 2015 r. łącznie o ok. tys. 8 etatów (wobec wzrostu o ok. 22 tys. etatów przed kwartałem). Ostatnie dostępne dane za sierpień 2015 r. wskazują na nieznaczne przyspieszenie rocznej dynamiki zatrudnienia w SP do 1,0% r/r, co odpowiada miesięcznym przyrostom rzędu 5-6 tys. osób.

2. Popyt na pracę

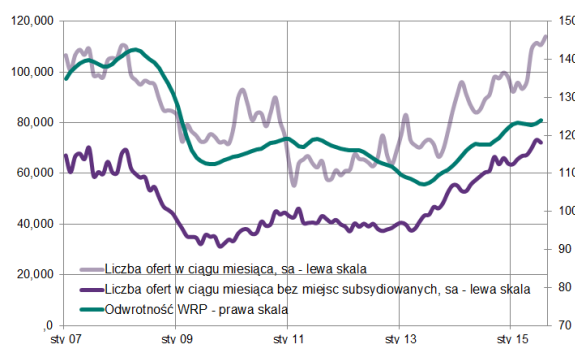
W II kw. 2015 r., mimo nieco wolniejszej dynamiki zatrudnienia, utrzymywał się wysoki popyt na pracę. Potwierdzają to zarówno wyniki badania popytu na pracę (GUS), dane pochodzące z urzędów pracy, jak również pozostałe wskaźniki dot. liczby dostępnych wakatów.

¹¹ Taki sposób prezentacji danych został wybrany ze względu na zaburzenia powodowane corocznymi zmianami próby oraz zmianami strukturalnymi dokonywanymi zazwyczaj w styczniu.

Może to sugerować nieco niższą w ostatnim czasie efektywność dopasowania popytu do aktualnej podaży pracy.

Praktycznie wszystkie wskaźniki opisujące popyt na pracę wskazywały na kontynuację tendencji wzrostowej w II kw. 2015 r. Liczba niesubsydiowanych („rynkowych”) ofert pracy (Wykres nr 9) zgłoszonych przez pracodawców do urzędów pracy – po okresie wolniejszego wzrostu na początku br. – znowu zaczęła rosnąć nieco szybciej (7,3% kw/kw sa wobec 1,4% kw/kw sa w I kw. br.). Mimo, że Wskaźnik Rynku Pracy BIEC¹² – mierzący koniunkturę na rynku pracy – ustabilizował się w tym kwartale na poziomie 81,4 (wobec 81,2 sa w I kw. 2015 r.), jego zmiany obserwowane w trakcie dwóch pierwszych miesięcy kolejnego kwartału wskazywały już na dalszą poprawę sytuacji na rynku pracy.

Wykres nr 8. Liczba ofert w urzędach pracy i Wskaźnik Rynku Pracy BIEC

Źródło: GUS, BIEC, obliczenia NBP.

Również wyniki badania popytu na pracę GUS w II kw. 2015 r. świadczą o utrzymaniu relatywnie wysokiego tempa wzrostu popytu na pracę. Zgodnie z nimi roczna dynamika liczby wolnych miejsc pracy w gospodarce utrzymała się na poziomie 32,4% r/r (wobec 37,6% r/r w I kw. br. i

¹² Wskaźnik Rynku Pracy (WRP) publikowany jest przez BIEC z częstotliwością miesięczną i ma charakter wyprzedzający w stosunku do danych o bezrobociu. Głównym elementem wskaźnika WRP BIEC jest Barometr Ofert Pracy BOP oparty na pomiarze liczby ofert pracy w gazetach i Internecie.

38,7% r/r w IV kw. 2014 r.). Jednocześnie w trakcie pierwszych dwóch kwartałów br. wyraźnie wolniej niż pod koniec ub.r. rosła liczba nowo utworzonych miejsc pracy.¹³ W ujęciu netto (tj. po uwzględnieniu zlikwidowanych w tym samym czasie miejsc pracy) liczba nowo utworzonych miejsc pracy rosła w tempie 16,3% r/r, wobec 16,1% r/r w I kw. 2015 r. oraz 176,6% r/r w IV kw. 2014 r. Obserwowana w trakcie ostatnich trzech kwartałów rozbieżność w zachowaniu dynamiki liczby wakatów oraz nowo utworzonych miejsc pracy może oznaczać zwiększenie znaczenia rotacji kadr (kosztem kreacji miejsc pracy) w zgłaszanym przez przedsiębiorstwa całkowitym popycie na pracę. Może też sugerować, że część nowych miejsc pracy, które powstały we wspomnianym okresie, pozostała niezapełniona, powiększając z kwartału na kwartał liczbę wakatów¹⁴.

Efekt kumulowania się wakatów na rynku pracy może wynikać z coraz dłuższego czasu potrzebnego do znalezienia odpowiedniego pracownika. Związane jest to ze stosunkowo dużym udziałem w strukturze popytu ofert przeznaczonych dla osób o wyższych kwalifikacjach, w przypadku których proces rekrutacji jest zazwyczaj dłuższy i mniej podatny na zmiany koniunkturalne, aniżeli w przypadku pracowników nisko wykwalifikowanych.¹⁵

¹³ Tempo wzrostu liczby nowo utworzonych miejsc pracy obniżyło się z blisko 60,0% r/r w IV kw. 2014 r. do 7,6% r/r w I kw. oraz 7,0% r/r w II kw. 2015 r. Miejsca pracy utworzone zostały najliczniej w podmiotach zatrudniających do 9 osób (49,6%), prowadzących działalność w zakresie przetwórstwa przemysłowego (20,9%) lub handlu; napraw pojazdów samochodowych (19,0%). Przeznaczone były głównie dla specjalistów (25,8%), pracowników biurowych (15,1%) oraz pracowników usług i sprzedawców (14,3%). Zob. „Monitoring rynku pracy – Popyt na pracę w II kw. 2015 r.”, GUS.

¹⁴ W II kw. 2015 r. nie obsadzono 4,8% nowo utworzonych miejsc pracy, 25,3% w I kw. 2015 i 8,0% w IV kw. 2014 r.

¹⁵ Analizy NBP wskazują, że dłuższy czas zapewniania wakatów charakteryzuje miejsca pracy dla osób o wyższych kwalifikacjach, natomiast zdecydowana większość wakatów dla osób o niższych kwalifikacjach zapełniana jest w ciągu 3

O rosnącym niedopasowaniu pomiędzy popytem na pracę, zgłaszanym przez przedsiębiorców a podażą pracy, świadczą również miesięczne dane z urzędów pracy, zgodnie z którymi liczba wyrejestrowujących się osób bezrobotnych z tytułu podjęcia zatrudnienia – mimo rosnącej liczby wakatów – od 6 miesięcy wykazuje tendencję malejącą. W przypadku rejestrów efekt kumulowania wakatów, może być dodatkowo wzmocniony zwiększonym napływem pracowników, głównie z Ukrainy. Formalnym wymogiem, który pracodawca i pracownik-cudzoziemiec muszą spełnić przed uzyskaniem pozwolenia na pracę jest m.in. obowiązek wcześniejszego zgłoszenia oferty do urzędu pracy¹⁶. Hipotezy tłumaczące różnokierunkowe zmiany wskaźników popytu na pracę podsumowuje

ramka nr 1.

Dostępne dane o całkowitej liczbie wakatów w pierwszych dwóch miesiącach III kw. wskazują na kontynuację tendencji wzrostowej, aczkolwiek przy nieco wolniejszej dynamice zmian. Po nieznamnym spadku w lipcu br. (o 0,7% m/m sa) liczba wakatów w sierpniu br. ponownie wzrosła, tym razem o 3,0% m/m sa. Wzrost ten mógł być jednak – przynajmniej częściowo – związany z pojawieniem się większej liczby subsydiowa-

m-cy. Por. Badanie Ankiety Rynku Pracy. Raport 2014 (s. 34): http://www.nbp.pl/publikacje/arp/raport_2014.pdf

¹⁶ Przepisy dopuszczają wprawdzie możliwość zatrudnienia pracowników z Ukrainy, Białorusi, Armenii, Gruzji, Mołdawii oraz Rosji w ramach systemu oświadczeń, ale tylko na okres do 6 m-cy (w ciągu kolejnych 12 m-cy). Przedłużenie takiego kontraktu lub umowa wykraczająca poza okres półroczny wymaga tzw. „testu rynku pracy”. Polega on na tym, że pracodawca, który chce zatrudnić cudzoziemca zamieszcza najpierw ofertę pracy w PUP. Jeśli z powodu braku zainteresowania tą ofertą w terminie 14 dni nie uda się zorganizować rekrutacji na to stanowisko albo jeśli w czasie rekrutacji nie uda się w ciągu 21 dni wyłonić kandydata, starosta wydaje zaświadczenie o braku możliwości zaspokojenia potrzeb kadrowych na lokalnym rynku pracy. Tylko wówczas stanowisko może zostać powierzone cudzoziemcowi. (zob. Ustawa z dn. 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach, Dz.U. z 2013 r., poz. 1650 oraz Rozporządzenie MPiPS z dn. 29 stycznia 2009 r. ws. wydawania zezwolenia na pracę cudzoziemca, Dz.U. z 2009 r., Nr 16, poz. 84).

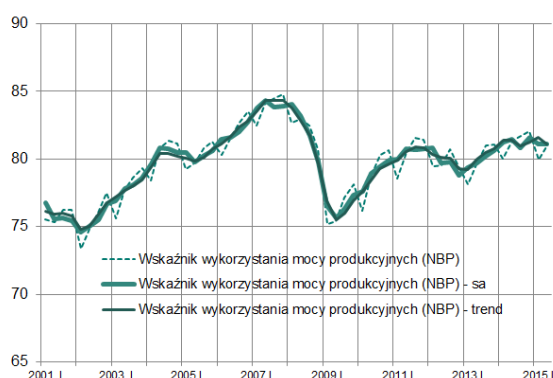
nych miejsc pracy (charakteryzujących się zazwyczaj większą zmiennością od ofert niesubsydiowanych).

3. Wykorzystanie czynnika pracy w procesach produkcyjnych

Stopień wykorzystania mocy produkcyjnych w II kw. 2015 r. ustabilizował się na poziomie sprzed kwartału, mimo stopniowego wzrostu intensywności wykorzystania zasobu pracy. Zwiększył się przy tym wyraźnie udział stałych umów o pracę w zatrudnieniu ogółem, co mogło wynikać z przekształcania części kontraktów czasowych w bezterminowe.

W II kw. 2015 r. nastąpiło ustabilizowanie stopnia wykorzystania mocy produkcyjnych w przedsiębiorstwach na poziomie 81,1% (Wykres nr 10)¹⁷. W ujęciu branżowym wykorzystanie mocy produkcyjnych wzrosło w sektorze usługowym, spadło w budownictwie, zaś w przetwórstwie przemysłowym zachowywało się relatywnie stabilnie.

Wykres nr 9. Wskaźnik wykorzystania mocy produkcyjnych (sa)

Źródło: dane GUS i dane NBP, obliczenia własne

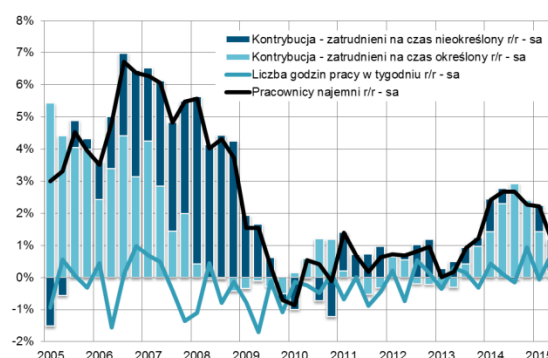
Wyhamowanie dotychczasowej tendencji wzrostowej stopnia wykorzystania mocy produkcyj-

¹⁷ Wg wyników SM NBP związane jest to z relatywnie wysoką dynamiką nakładów inwestycyjnych, zwiększających potencjał wytwórczy przedsiębiorstw.

nych wydaje się zasadniczo zgodne z opisywanymi wcześniej zmianami WDB.

W II kw. 2015 r., stabilizacji stopnia wykorzystania mocy produkcyjnych towarzyszył wzrost intensywności wykorzystania czynnika pracy, mierzonej liczbą godzin przeciętnie przepracowanych w tygodniu, o 0,7% r/r sa.

Wykres nr 10. Odsetek pracujących na podstawie kontraktów krótkoterminowych i liczba godzin przepracowanych w tygodniu (sa)

Źródło: dane GUS i dane NBP, obliczenia własne

Zwiększenie przeciętnie przepracowanej liczby godzin w tygodniu skompensowało nieco wolniejszy niż w poprzednim kwartale wzrost zatrudnienia. W rezultacie wzrosła całkowita liczba przepracowanych godzin, zarówno w ujęciu rocznym (2,0% r/r sa wobec 1,6% przed kwartałem), jak i kwartalnym. Wydaje się to zgodne z obserwowaną od początku 2014 tendencją do stopniowego niwelowania luki związanej z niedopasowaniem godzinowym pomiędzy preferowanym i przepracowanym przez pracowników czasem pracy, a która najwyższe wartości przyjmowała w połowie 2013 r. (szerzej Ramka nr 3).

Dodatkowo obserwowano zmiany w strukturze rodzajowej kontraktów. W II kw. 2015 r. po raz pierwszy od 2 lat za łączny przyrost zatrudnienia odpowiadało głównie zwiększenie liczby umów stałych (Wykres nr 11), przy czym tendencja do zwiększania roli tej formy zatrudnienia zarysowała się już w poprzednim kwartale. Roczna dynamika liczby pracujących najemnie w ramach

umów na czas nieokreślony wzrosła względem poprzedniego kwartału o 0,2 pp., do poziomu 1,4% r/r sa. W ujęciu kwartalnym oznaczało to przyrost o 0,4% kw/kw sa, zaś udział tej formy zatrudnienia w zatrudnieniu ogółem wzrósł do 71,9% (sa). Z kolei liczba kontraktów czasowych¹⁸ już drugi kwartał z rzędu spadała (dynamika wyniosła -1,3% kw/kw sa w I kw. br. oraz -0,5% przed kwartałem). Związane jest to przynajmniej częściowo ze stopniowym przekształcaniem umów terminowych, zawieranych po III kw. 2013 r., w umowy bezterminowe. Podobna sytuacja wystąpiła już w latach 2004-2005, kiedy przyrost zatrudnienia dokonywał się głównie poprzez zawieranie umów czasowych, przekształcanych w kolejnych latach w kontrakty stałe. Wydaje się jednak, że etap tworzenia nowych miejsc pracy w warunkach średnio o ok. 1-1,5 pp. szybszego tempa wzrostu gospodarczego charakteryzującego lata 2004-2005, trwał dłużej i odznaczał się wyraźnie większą intensywnością niż obserwowany w ostatnich kilku kwartałach.

4. Oczekiwane zmiany zatrudnienia

Wyniki Badania Koniunktury NBP¹⁹ wskazują, że wzrost zatrudnienia w przedsiębiorstwach powinien być kontynuowany również w III kw. 2015 r., jednak przy stabilizacji dotychczasowego tempa wzrostu na nieznacznie niższym poziomie.

Oznaki stabilizacji popytu na pracę, obserwowane w lipcu br., wydają się spójne z wynikami Szybkiego Monitoringu NBP (SM NBP). Wg SM NBP wskaźnik zmian zatrudnienia planowanych

przez przedsiębiorstwa w III kw. br. ponownie nieznacznie się obniżył, na co wpływ mogły mieć zarówno przewidywania dot. osłabienia koniunktury w ciągu najbliższych 12 miesięcy, jak również wzrost niepewności geopolitycznej. Miara ta od 7 kwartałów przyjmuje jednak niezmiennie wartość dodatnią, co świadczy o tym, że podmioty nadal częściej planują zwiększać, niż zmniejszać zatrudnienie. Na możliwość niewielkiego obniżenia się tempa wzrostu zatrudnienia w III kw. wskazywały też badania ankietowe realizowane przez inne ośrodki badawcze²⁰.

Wg SM NBP osłabienie prognoz zatrudnienia na kolejny kwartał obserwowano jedynie w firmach prywatnych, gdzie nadal dominują jednak plany wzrostu. W sektorze publicznym z kolei prognozy uległy wyraźnej poprawie, mimo, że utrzymała się niewielka przewaga redukcji.

Pod względem optymizmu prognoz nieznacznie zmniejszyła się przewaga eksporterów nad firmami zorientowanymi wyłącznie na rynek krajowy, jak również dużych przedsiębiorstw nad małymi i średnimi. W ujęciu branżowym, największy optymizm prezentowało przetwórstwo przemysłowe oraz usługi, w szczególności zaś handel. Najbardziej pesymistyczne wydają się natomiast plany firm budowlanych, w których ponownie zaczęły przeważać prognozy redukcji zatrudnienia w III kw. br.

¹⁸ Na podstawie BAEL możliwa jest identyfikacja osób pracujących na umowę zawartą na czas określony, tj. z określonym terminem zakończenia kontraktu. Kategoria ta obejmuje także inne niż umowa o pracę formy zatrudnienia np. umowy cywilno-prawne, umowy ustne, jak również część pracujących w „szarej strefie”.

¹⁹ Dane z „Szybkiego Monitoringu NBP w II kw. 2015”, NBP, czerwiec 2015 r.

²⁰ Zarówno badania firmy *Manpower* jak i *Randstat* wskazywały na obniżenie się prognozy wzrostu zatrudnienia w III kw. 2015 r. Z kolei dostępne już prognozy na IV kw. br. sugerują nieznaczną poprawę optymizmu. Należy zaznaczyć, że w obu przypadkach zmiany obserwowane w ostatnich kwartałach mieszczą się w granicach błędu statystycznego.

Podaż pracy i bezrobocie

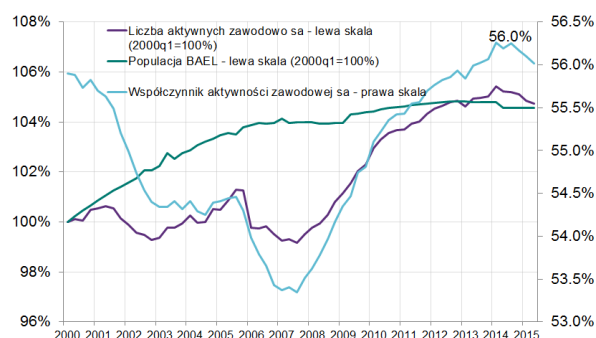
1. Podaż pracy

W II kwartale 2015 r. pogłębił się spadek współczynnika aktywności zawodowej. W największym stopniu na zmianę tę wpłynęło obniżenie współczynnika aktywności osób w wieku przedemerytalnym, które obserwowane było po raz pierwszy od 2007r.

W II kw. 2015 r. populacja BAEL nie została skorygowana (patrz przypis nr 1, s. 3) i pozostała na identycznym poziomie jak w I kw. W kolejnym kwartale dane te będą prawdopodobnie zrewidowane w dół ze względu na starzenie się polskiego społeczeństwa oraz utrzymujące się ujemne saldo migracji. Prawdopodobna rewizja danych nie powinna jednak znacząco wpłynąć na wskaźniki mierzące proporcje takie jak współczynnik aktywności zawodowej (WAZ) oraz stopę bezrobocia.

Oznacza to, że obserwowany w II kw. spadek podaży pracy w danych BAEL, wynikający głównie ze spadku trzeci kwartał z rzędu WAZ jest odzwierciedleniem rzeczywistego procesu a nie braku korekty danych. WAZ w II kw. br. spadł o 0,1 pp. kw/kw, sa co przełożyło się na jego obniżenie o 0,2 pp., sa w skali roku. Poziom WAZ wyniósł 56%, sa (Wykres nr 11). W porównaniu do II kw. 2014 r. liczba osób aktywnych zawodowo była zaś niższa o ok. 83 tys., sa.

Wykres nr 11. Liczba aktywnych zawodowo, współczynnik aktywności zawodowej i populacja BAEL (sa)

Źródło: dane GUS, obliczenia NBP

Pogłębienie spadku WAZ wynikało przede wszystkim z odwrócenia się wzrostowej tendencji współczynnika aktywności zawodowej wśród osób w wieku przedemerytalnym (Wykres nr 12). Obniżenie WAZ w tej grupie wiekowej było obserwowane ostatni raz w 2007 r. Ta nagła zmiana można wiązać z końcem oddziaływania na tę grupę efektów wprowadzonej w 2009 roku reformy wcześniejszych emerytur²¹. Obserwacja ta wskazuje na ryzyko, że w przyszłości wśród osób w wieku przedemerytalnym możliwa będzie stabilizacja WAZ a nie dalsze wzrosty.

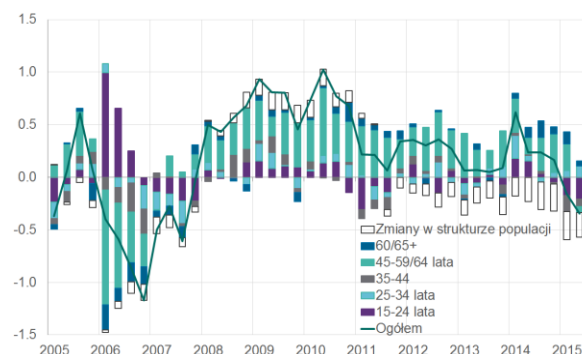
Podobnie jak przed kwartałem, do obniżenia WAZ przyczyniła się także malejąca aktywność najmłodszych uczestników rynku pracy oraz osób w średnim wieku (35-44 lata). W grupie osób pomiędzy 25 a 34 rokiem życia oraz wśród osób w wieku emerytalnym obserwowano natomiast dalszą poprawę tego współczynnika. Trend wzrostu aktywności zawodowej w grupie wieku 60/65+ lat można natomiast wiązać ze stopniowym podnoszeniem wieku emerytalnego.

W II kw. 2015r. kontynuowana była poprawa wskaźnika zatrudnienia (wzrost o 0,6 pp. r/r do 51,6%). Jej tempo było jednak wolniejsze niż przed kwartałem. Jedyną grupą wiekową, w której zanotowano łagodne obniżenie tego wskaźnika były grupa najmłodszych uczestni-

²¹ Reforma wprowadzona w 2009 roku znosiła powszechnie wykorzystywane wcześniej prawo do wcześniejszych emerytur na 5 lat przed osiągnięciem oficjalnego wieku emerytalnego. Reforma ta oddziaływała na kolejne roczniki, które kończyły 55 lub 60 lat po 2009 roku, ale nie dotyczyła osób, które ukończyły ten wiek wcześniej. Stąd w latach 2009-2014, co roku, w grupie w wieku 45-60/65 lat zmniejszała się liczba osób z uprawnieniami do wcześniejszych emerytur na starych zasadach. W 2015 już ich nie ma i pozostała jedynie bardzo ograniczona liczba uprawnionych do emerytur pomostowych. Oznacza to, że zniknął czynnik powodujący wcześniej wzrost aktywności zawodowej w tej grupie wieku.

ków rynku pracy. Najsilniej, bo aż o 2,3 pp. r/r, wskaźnik zatrudnienia wzrósł wśród osób w wieku 25-34 lat.

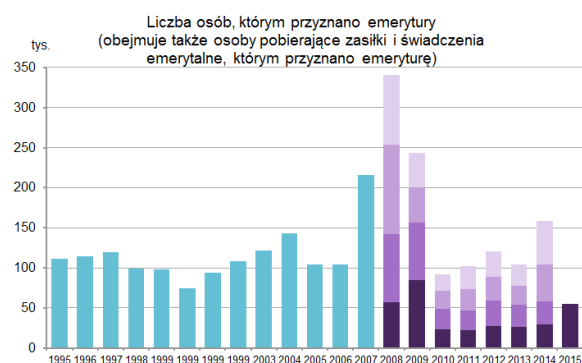
Wykres nr 12. Dekompozycja zmian rocznych współczynnika aktywności zawodowej ze względu na grupy wieku (w pp.)

Źródło: dane GUS, obliczenia NBP

W dalszym ciągu względnie wysoka pozostawała liczba osób, którym przyznano świadczenia emerytalne (Wykres nr 13). W I kw. 2015 r. kształtowała się ona na poziomie równym 55 tys., tj. prawie o 90% wyższym, niż w analogicznym kwartale poprzedniego roku. Tak duża liczba nowo przyznanych emerytur wskazuje, że pomimo stopniowego podwyższania wieku emerytalnego, liczba osób osiągających wiek uprawniający do pobierania tego świadczenia jest coraz wyższa. Długoterminowe projekcje emerytalne wskazują, że tendencja ta pomimo podniesienia wieku emerytalnego będzie obserwowana w najbliższych dziesięcioleciach (por. przypis 25).

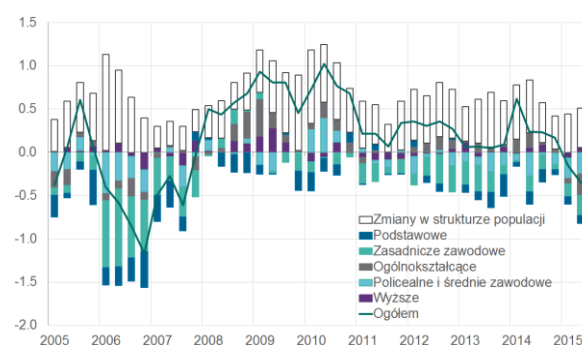
Wykres nr 13. Liczba osób, którym przyznano emerytury

Źródło: dane ZUS, zestawienie NBP. Począwszy od 2007r. kolorami oznaczono kolejne kwartały. Dane obejmują także osoby pobierające zasiłki i świadczenia emerytalne, którym przyznano emeryturę.

Po jednorazowym spadku w ubiegłym kwartale, współczynnik aktywności zawodowej wśród osób z wykształceniem wyższym powrócił do trwającej od połowy 2013 r. łagodnej tendencji wzrostowej (Wykres nr 14), czemu sprzyjał wyraźny wzrost wskaźnika zatrudnienia. Do spadku WAZ najsilniej przyczyniało się natomiast obniżenie aktywności zawodowej wśród absolwentów szkół policealnych i średnich zawodowych. Także w tym przypadku spadek aktywności na rynku pracy związany był ze spadkiem popytu na pracę osób o tych kwalifikacjach (niższy współczynnik zatrudnienia).

Wykres nr 14. Dekompozycja zmian rocznych współczynnika aktywności zawodowej ze względu na grupy wykształcenia (w pp.)

Źródło: dane GUS, obliczenia NBP

2. Bezrobocie

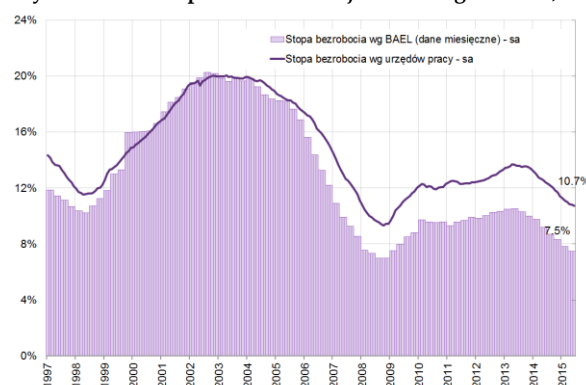
W II kw. 2015 r. obniżyła się zarówno liczba zarejestrowanych bezrobotnych, jak i stopa bezrobocia rejestrowanego, która wyniosła 10,7% (sa). Stopa bezrobocia BAEL ukształtowała się na poziomie 7,5%, sa i tym samym była o 0,3 pp. niższa niż przed kwartałem²². Zmiany te wynikają przede wszystkim ze wzrostu liczby osób pracujących. Widoczny jest jednak także coraz wyraźniejszy wpływ zmniejszającej się aktywności zawodowej.

W II kw. 2015 r. miary bezrobocia kontynuowały stopniowy spadek. Stopa bezrobocia BAEL ukształtowała się na poziomie 7,5%, sa wobec 7,8% przed kwartałem. Stopa bezrobocia wyznaczana na podstawie danych z rejestrów urzędów pracy obniżyła się o 0,3 pp. kw/kw, sa i wyniosła 10,7%, sa (Wykres nr 15).

W dalszym ciągu obserwowano spadek liczby osób bezrobotnych wg BAEL, choć w tempie wolniejszym niż przed kwartałem. W porównaniu do analogicznego kwartału poprzedniego roku obniżyła się ona o 306 tys. (sa) tj. ok. 24% populacji osób bezrobotnych wg BAEL (wobec spadku o 335 tys. przed kwartałem). W ujęciu kwartalnym liczba osób bezrobotnych zmniejszyła się o ok. 72 tys., sa. Spowolnienie tempa poprawy widoczne jest także w danych z rejestrów urzędów pracy. W II kw. 2015 r. liczba zarejestrowanych bezrobotnych zmniejszyła się o 290 tys. r/r, sa wobec spadku o 317 tys. r/r, sa w poprzednim kwartale.

²² Usuwania czynnika sezonowego jest procedurą statystyczną obciążoną błędem ze względu na stochastyczny charakter zaburzeń. Jak wskazano w Raporcie kwartalnym w II kw. 2010 (Ramka 4), dopiero gdy różnica pomiędzy kolejnymi wartościami odsezonowanymi przekracza ok. 0,5 pp., można mieć pewność dotyczącą kierunku zmian pomiędzy ostatnimi obserwacjami szeregu. W przypadku mniejszych różnic, w sensie statystycznym, te oszacowania nie wskazują na istotną zmianę stopy bezrobocia.

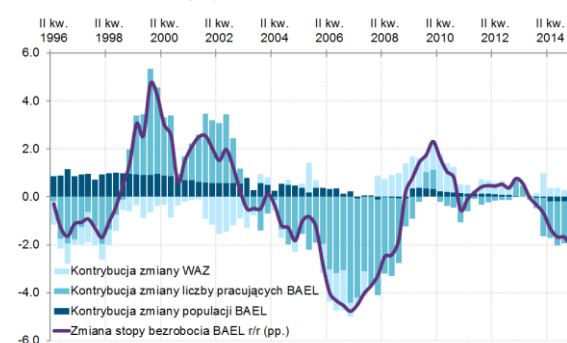
Wykres nr 15. Stopa bezrobocia rejestrowanego i BAEL, sa

Źródło: dane GUS, MPiPS, obliczenia NBP

W ujęciu rocznym stopa bezrobocia BAEL obniżyła się o 1,7 pp., sa. Kształtowana była ona zarówno czynnikami popytowymi, jak i podażowymi (Wykres nr 16). Z jednej strony, wciąż główną siłą przyczyniającą się do obniżenia stopy bezrobocia była rosnąca liczba osób pracujących (o 193 tys., tj. ok. 1,2% całej populacji osób pracujących). Wkład liczby pracujących do zmian bezrobocia był jednak dużo niższy niż w poprzednich kwartałach. Z drugiej strony, drugi kwartał z rzędu, spadek bezrobocia wspierany był przez zmniejszającą się aktywność zawodową. Ujemne wkłady WAZ i liczby pracujących do zmian stopy bezrobocia, przy marginalnym (ale obniżającym bezrobocie) znaczeniu zmian populacji, obserwowane były ostatnio w 2007 r.

Wykres nr 16. Dekompozycja zmian rocznych (w pp.) stopy bezrobocia BAEL (sa)

Źródło: dane GUS, obliczenia NBP

W II kw. 2015 r. ustabilizował się odsetek zarejestrowanych bezrobotnych bez prawa do pobierania zasiłku. Podobnie, jak w poprzednim kwartale, ukształtował się on na wysokim poziomie, równym 86%. Sugeruje to, że zasób bezrobotnych w równym stopniu opuszczają osoby zarówno uprawnione, jak i nieuprawnione do tych świadczeń.

Miesięczne dane z rejestrów powiatowych urzędów pracy wskazują na dalszy spadek liczby wyrejestrowanych bezrobotnych (o 4,4% r/r, sa i 3,2% kw/kw, sa), choć w tempie nieco wolniejszym niż przed kwartałem. Wzrósł natomiast

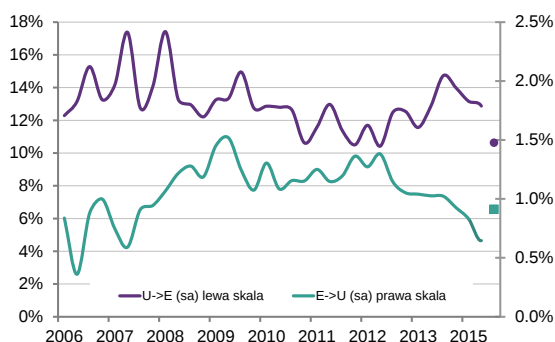
odsetek wyrejestrowań z tytułu podjęcia pracy, które w II kw. 2015 r. stanowiły ok. 49,1%, sa wszystkich skreśleń z rejestrów (wobec 47,7%, sa w ubiegłym kwartale). Jednocześnie obserwowano spadek liczby nowo zarejestrowanych bezrobotnych w ujęciu rocznym (o 1,1% r/r, sa) oraz jej nieznaczny wzrost w porównaniu do poprzedniego kwartału (o 1,0% kw/kw, sa). Zmianom tym towarzyszył wzrost zarówno subsydiowanych ofert pracy (25,5% r/r, sa oraz 17,0% kw/kw, sa), jak i ofert rynkowych (22,4% r/r, sa oraz 7,5% kw/kw, sa).

Przepływy na rynku pracy

Pomimo rosnącej liczby wakatów w pierwszej połowie 2015 r. obniżało się prawdopodobieństwo znalezienia pracy²³. Prawdopodobieństwo utraty pracy pozostaje stosunkowo niskie, ale jego szacunki²⁴ na II kw. br. wskazują na pierwszy od 2012 roku jego wyraźny wzrost. O spadku aktywności zawodowej zdecydował mniejszy napływ na rynek pracy osób dotychczas nieaktywnych zawodowo.

Przepływy pomiędzy pracą (E) i bezrobociem (U) w największym stopniu determinują zmiany na rynku pracy. W II kw. 2015 roku przepływy te się bilansowały a ważniejszą niż zwykle rolę odgrywały przepływy pomiędzy aktywnością na rynku pracy (E i U) a nieaktywnością zawodową (N).

Wykres nr 17. Prawdopodobieństwa przejścia osoby bezrobotnej do zatrudnienia (U->E) oraz przejścia osoby zatrudnionej do bezrobocia (E->U)

Źródło: Obliczenia NBP na podstawie danych GUS

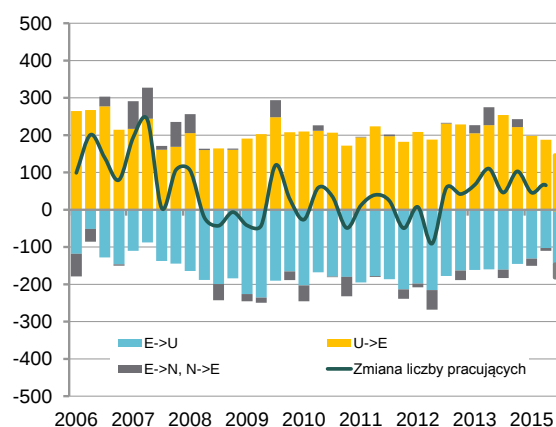
²³ Obserwacje te oparte są na wstępnych danych BAEL (przypis 1, s. 3), które mogą ulec zmianie. Wy tłumaczenie tych pozornie sprzecznych danych jest jednak możliwe bez kwestionowania wiarygodności danych (ramka nr 1)

²⁴ Ostatnia obserwacja przepływów pomiędzy dwoma kwartałami oszacowane na podstawie publikacji GUS i natężenia przepływów we wcześniejszym okresie. Spójność przepływów z danymi makro (uwzględniającymi korektę o NSP 2011) zapewniona za pomocą procedury IPF. Szerzej nt. metody zob. Aneks (pkt III). Wcześniejsze przepływy wyznaczone na podstawie mikrodanych BAEL – obserwacji tych samych osób w kolejnych kwartałach oraz korygowane w celu uzyskania zgodności z obserwacjami reprezentatywnymi dla populacji.

Wyhamowanie wzrostu liczby pracujących BAEL wynikało przede wszystkim ze spadku w I kw. oraz w II kw. 2015 r. prawdopodobieństwa znalezienia pracy przez osoby bezrobotne (U->E, Wykres nr 17). Prawdopodobieństwo utraty pracy (E->U) jeszcze do I kw. 2015 obniżało się, ale wstępne obliczenia sugerują, że w II kw. br. prawdopodobieństwo to wzrosło.

W rezultacie saldo przepływów osób pomiędzy pracą i bezrobociem było zbliżone do zera, co oznacza. Niewielki spadek liczby pracujących BAEL (kw/kw. sa) jest natomiast efektem ujemnego salda przepływów pomiędzy pracą a nieaktywnością zawodową (Wykres nr 18).

Wykres nr 18. Kwartalne zmiany pracujących – przepływy (w tys., sa)

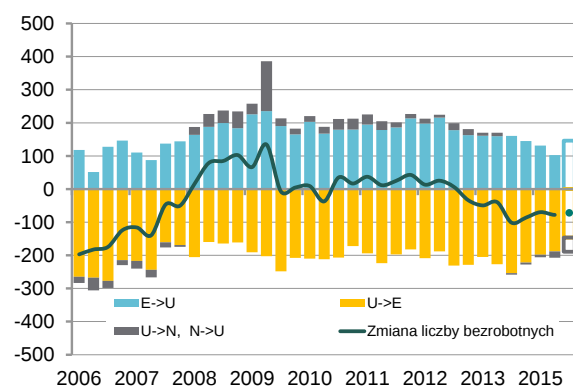
Źródło: Obliczenia NBP na podstawie danych GUS

Podobnie w przypadku bezrobocia, kompensujące się przepływy pomiędzy bezrobociem i zatrudnieniem sprawiły, że cały dalszy spadek bezrobocia BAEL był efektem ujemnego salda przepływów pomiędzy bezrobociem i nieaktywnością zawodową (Wykres nr 19).

Dokładniejsza analiza przepływów z i do nieaktywności zawodowej (Wykres nr 20) wskazuje, że w latach 2011-2014 trend wzrostowy napływów z nieaktywności do bezrobocia (absolwentów, osób powracających na rynek pracy) współwystępował ze wzrostem przepływów w odwrotną stro-

nę składającym się głównie z osób zniechęconych poszukiwaniem pracy i przechodzących do nieaktywności. Saldo tych przepływów zwiększało jednak podaż pracy. W I i II kw. 2015 roku saldo było wyraźnie negatywne, co może wynikać ze wzrostu zniechęcania długotrwałym poszukiwaniem pracy przez bezrobotnych i potwierdzać informacje o rosnących trudnościach z dopasowaniem kwalifikacji i oczekiwań osób bezrobotnych i warunków stawianych przez pracodawców zgłaszających coraz większą liczbę ofert pracy (więcej o wzroście długości poszukiwania pracy pomimo rosnącej liczby wakatów patrz Ramka nr 1).

Wykres nr 19. Kwartalne zmiany bezrobocia –przepływy (w tys., sa)

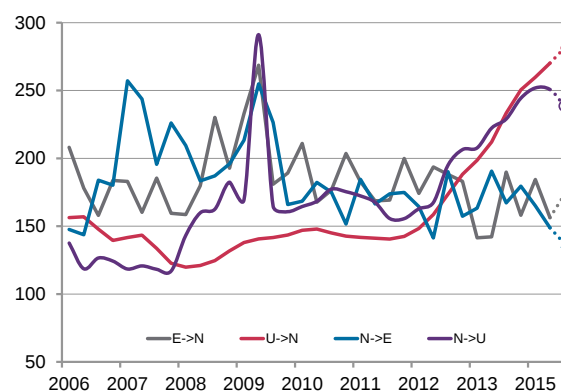

Źródło: Obliczenia NBP na podstawie danych GUS

Z drugiej strony, napływ osób z nieaktywności zawodowej bezpośrednio do pracy zmniejsza się kolejny kwartał z rzędu. Pokazuje to z kolei, że pomimo stosunkowo dużej liczby wakatów, coraz rzadziej osoby dotychczas nieaktywne znajdują pracę natychmiast lub czas pozostawania w bezrobociu jest krótszy niż kwartał i w danych BAEL obserwujemy bezpośrednią zmianę statusu na rynku pracy z nieaktywności na zatrudnienie.

Ważnym długoterminowym czynnikiem zwiększającym od 2014 roku odpływu do nieaktywności zawodowej zarówno osób pracujących jak i bezrobotnych, jest wzrastająca liczba osób osiągniętych wiek uprawniający do przejścia na emeryturę (por. Wykres nr 13). Długoterminowe projekcje polskiego systemu emerytalnego²⁵ wskazują, że pomimo stopniowego podwyższania wieku emerytalnego tendencja ta będzie obserwowana także w przyszłości.

Wykres nr 20. Kwartalne przepływy pomiędzy nieaktywnością a pracą i bezrobociem (w tys., sa)

Źródło: Obliczenia NBP na podstawie danych GUS

²⁵ Długoterminowa projekcja emerytalna dla Polski (http://europa.eu/epc/working_groups/ageing_en.htm) wskazuje, że liczba emerytów i rencistów będzie rosła nawet po wprowadzeniu w 2013 roku reformy podnoszącej stopniowo wiek emerytalny do 67 lat.

Wynagrodzenia, wydajność i koszty pracy

W II kw. 2015 r. dynamika wynagrodzeń w gospodarce obniżyła się. Przy jednoczesnym wzroście dynamiki wydajności pracy, skutkowało to obniżeniem się dynamiki ULC.

1. Wynagrodzenia

W II kw. 2015 r. dynamika wynagrodzeń obniżyła się i wyniosła 3,1% r/r (wobec 4,1% r/r w IV kw. 2014 r.). Do spadku dynamiki wynagrodzeń w GN przyczyniło się przede wszystkim obniżenie dynamiki płac w sektorze przedsiębiorstw (Tabela nr 1), która ukształtowała się na podobnym poziomie, jak dynamika płac w całej gospodarce (3,0% r/r wobec 4,0% r/r w I kw. 2015 r.) głównie na skutek obniżenia się dynamiki wynagrodzeń w przetwórstwie przemysłowym. Jednocześnie, dynamika wynagrodzeń obniżyła się również w pozostałych sekcjach gospodarki. Jedynie w edukacji tempo wzrostu wynagrodzeń przyspieszyło, co może być wynikać z podwyżek dla pracowników uczelni wyższych.

Dynamika przeciętnych wynagrodzeń w ujęciu realnym w II kw. 2015 r. obniżyła się na skutek spadku dynamiki wynagrodzeń nominalnych, przy jednoczesnym wzroście inflacji mierzonej CPI (do -0,9% r/r z -1,5% r/r w I kw. 2015 r.) i wyniosła 4,0% r/r wobec 5,7% r/r w I kw. 2015 r.

W stosunku do II kw. 2015 r. plany podniesienia wynagrodzeń na I kw. 2015 r. zadeklarował nieznacznie niższy odsetek przedsiębiorców ankietowanych w ramach SM NBP (15,4% po korekcie sezonowej).

W okresie ostatnich 20 lat trendy wzrostu wynagrodzeń nominalnych i realnych wskazują na obniżające się tempo wzrostu. Trendy te są nawet wyraźniejsze niż stopniowe obniżanie się długookresowej dynamiki wzrostu PKB (por. Ramka nr 2).

Tabela nr 1. Dynamika wynagrodzeń w gospodarce i jej sekcjach r/r (zgodne z PKD 2007)

	2013				2014				2015	
	1q	2q	3q	4q	1q	2q	3q	4q	1q	2q
Gospodarka*	2,6	3,3	4,0	3,6	4,2	3,5	3,5	3,1	4,1	3,1
Rolnictwo	2,2	2,3	4,6	0,1	4,6	2,3	2,5	5,3	7,7	0,9
Sektor przedsiębiorstw	2,1	2,9	3,3	3,3	4,2	4,1	3,3	3,3	4,0	3,0
Usługi finansowe	-0,7	0,2	3,2	9,2	6,4	0,5	4,8	-5,6	7,3	2,9
Nauka i technika	4,0	4,8	3,9	4,4	2,8	3,5	3,6	4,7	5,9	3,7
Administracja	2,9	3,2	3,5	2,0	2,5	3,7	3,0	3,2	3,0	1,7
Edukacja	2,2	4,4	6,0	3,9	3,8	3,1	1,3	3,8	2,6	3,2
Ochrona zdrowia	2,5	2,0	2,3	3,5	2,1	2,4	3,4	1,4	3,1	2,3
Mikroprzedsiębiorstwa i reszta GN**	0,5	4,4	7,3	3,3	9,2	4,8	11,2	11,1	11,3	6,6

*Dane dla pełnej zbiorowości;

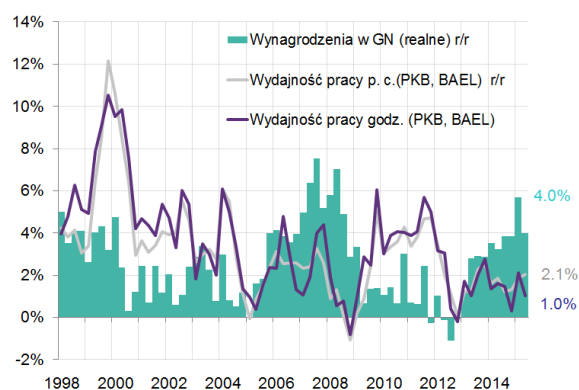
** Kolorem czerwonym oznaczono szacunki IE.

2. Wydajność oraz jednostkowe koszty pracy (ULC)

Dynamika wydajności pracy w przypadku rachunku opartego na danych BAEL nieznacznie wzrosła, na skutek obniżenia się dynamiki liczby pracujących, przy stosunkowo mniejszym spadku dynamiki PKB i liczona na jednego zatrudnionego (p.c.) wyniosła 2,1% r/r (wobec 1,9% r/r w I kw. 2015 r.) (Wykres nr 21). Jednocześnie dynamika wydajności ukształtowała się powyżej średniej z ostatnich trzech lat.

W dalszym ciągu tempo wzrostu wydajności utrzymuje się poniżej tempa wzrostu płac, zarówno w ujęciu realnym jak i nominalnym. Jednocześnie w przypadku płac nominalnych i realnych rozbieżności pomiędzy tempami ich wzrostu a tempem wzrostu wydajności w II kw. 2015 nieznacznie zmniejszyły się.

Dynamika wydajności liczona na godzinę pracy obniżyła się, w stosunku do I kw. 2015 r., do 1,0% r/r na skutek spadku dynamiki PKB przy jednoczesnym wzroście dynamiki całkowitej liczby przepracowanych godzin. Była ona również niższa od dynamiki płac realnych.

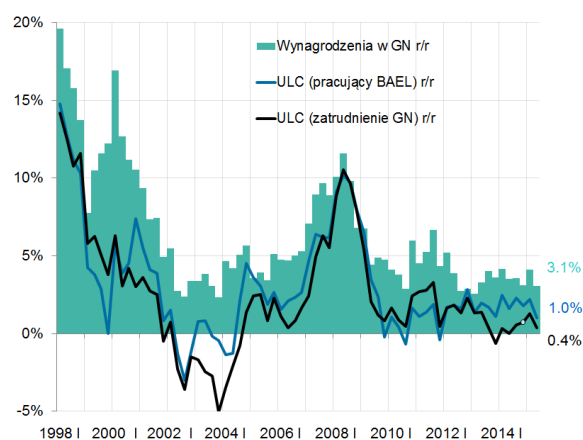
Wykres nr 21. Zmiany wydajności pracy a wzrost płac realnych wg BAEL²⁶

Źródło: GUS, obliczenia NBP.

W II kw. 2015 r. dynamika jednostkowych kosztów pracy (przy pomiarze na podstawie BAEL) obniżył się i wyniosła 1,0% r/r (wobec 2,2% r/r w I kw. 2015 r.), na skutek spadku dynamiki płac, przy jednoczesnym wzroście dynamiki wydajności. Jednocześnie, dynamika ULC r/r po raz pierwszy od IV kw. 2013 r. ukształtowała się poniżej średniej liczonej od połowy 2009 r.

Dynamika jednostkowych kosztów pracy na podstawie informacji o liczbie zatrudnionych w GN również obniżyła się i wyniosła 0,4% r/r (wobec 1,3% r/r w I kw. 2015 r.) (Wykres nr 23).

Wykres nr 22. Wzrost ULC a wzrost płac nominalnych w gospodarce narodowej

Źródło: dane GUS, obliczenia NBP.

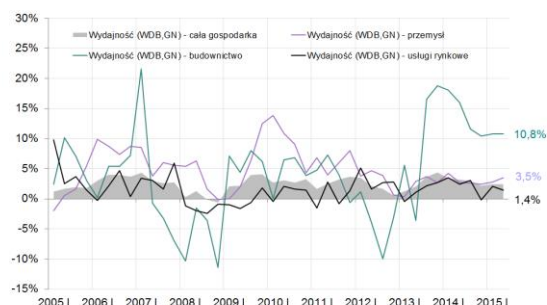
Analizy produktywności w ujęciu branżowym wskazuje na wzrost wydajności w przemyśle w stosunku do I kw. 2015 r. na skutek wzrostu dynamiki wartości dodanej brutto przy jednoczesnym obniżeniu się dynamiki zatrudnienia (do 1,3% r/r sa). W usługach rynkowych zmiany zatrudnienia w II kw. 2015 r. odbiegały od zmian tempa wzrostu WDB. Dynamika zatrudnienia nieznacznie przyspieszyła (do 1,4% r/r sa), a dynamika WDB obniżyła się, co skutkowało spadkiem wydajności pracy w tym sektorze. W przypadku budownictwa obniżeniu dynamiki WDB w II kw. 2015 r. towarzyszył wciąż, zapoczątkowany około 3 lata temu, spadek zatrudnienia (-6,6% r/r sa) co przełożyło się na stabilizację dynamiki wydajności pracy (Wykres nr 23)²⁷.

Wg wyników Szybkiego Monitoringu NBP w II kw. 2015 r. zmniejszył się odsetek firm, w których wydajność rosła wolniej niż wynagrodzenia. Wciąż utrzymuje się zdecydowana przewaga przedsiębiorstw, w których wydajność rosła szybciej od płac.

²⁶ Do kalkulacji tempa wzrostu wydajności pracy na zatrudnionego (p.c.) wykorzystano realną dynamikę PKB oraz dynamikę liczby pracujących wg BAEL. W przypadku wydajności godzinowej (p.h.) posłużono się realnym tempem wzrostu PKB oraz dynamiką łącznie przepracowanego czasu, stanowiącego iloczyn liczby pracujących wg BAEL oraz przeciętnie przepracowanej liczby godzin w tygodniu wg BAEL.

²⁷ W przypadku analizy po sektorach do wyliczenia zmian w wydajności i ULC użyto wartości dodanej brutto (WDB).

Wykres nr 23. Zmiany r/r wydajności w sekcjach GN

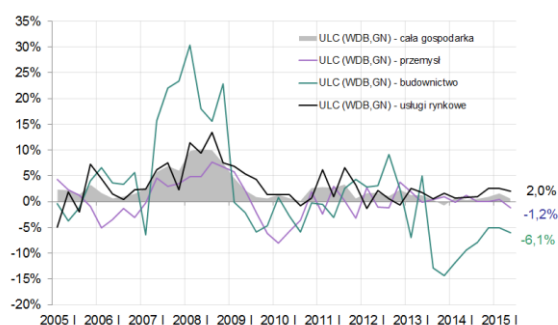

Źródło: dane GUS, obliczenia NBP.

Analiza jednostkowych kosztów w ujęciu branżowym wskazuje, iż w przypadku przemysłu dynamika ULC obniżyła się na skutek spadku dynamiki płac przy wzroście dynamiki wydajności pracy i po raz pierwszy od I kw. 2014 ukształtowała się na ujemnym poziomie. Również w przypadku budownictwa dynamika ULC spadła na skutek obniżenia się dynamiki płac przy stabilizacji dynamiki wydajności pracy. W dalszym ciągu dynamika ta w tym sektorze utrzymuje się na ujemnym poziomie. Także w usługach ryn-

kowych nastąpiło obniżenie się dynamiki ULC na skutek spadku dynamiki płac, której towarzyszyło mniejsze obniżenie się dynamiki wydajności pracy. Jednocześnie dynamika jednostkowych kosztów pracy w tym sektorze jest stosunkowo wysoka w porównaniu do dynamiki w przemyśle i budownictwie. (Wykres nr 24).

Wykres nr 24. Wzrost ULC w sekcjach GN

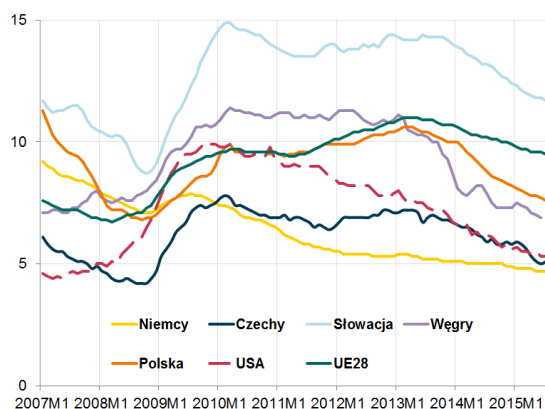
Źródło: GUS, obliczenia NBP.

Rynek pracy w Polsce na tle wybranych krajów

Sytuacja na rynkach pracy w UE w dalszym ciągu stopniowo poprawia się: rośnie dynamika zatrudnienia i obniża się stopa bezrobocia. Jeszcze szybsza poprawa następuje w USA.

W skali całej UE sytuacja na rynkach pracy w dalszym ciągu stopniowo poprawia się. W I kw. 2015 r. dynamika roczna zatrudnienia ustabilizowała się na poziomie 1,1% r/r i była niższa niż w analogicznym okresie w Polsce (1,7% r/r). W ujęciu kwartalnym dynamika zatrudnienia w UE w I kw. 2015 r. wzrosła do 0,3% kw/kw (w porównaniu do 0,4% kw/kw dla Polski). W przypadku ujęcia sektorowego wciąż rośnie tempo wzrostu liczby osób zatrudnionych w budownictwie, które po raz pierwszy od II kw. 2008 r. ukształtowało się na dodatnim poziomie (0,3% r/r w I kw. 2015 r.). Jednocześnie dynamika zatrudnienia w przemyśle w I kw. 2015 r. ustabilizowała się i wyniosła 0,7% r/r. Również dynamika zatrudnienia w usługach nie zmieniła się i wyniosła 1,2% w I kw. 2015 r.

Wykres nr 25. Zharmonizowana stopa bezrobocia w wybranych krajach

Źródło: Eurostat.

Również stopa bezrobocia wskazuje na dalszą stopniową poprawę sytuacji na rynkach pracy w UE. Dla stopy tej utrzymuje się powolny trend spadkowy – w lipcu 2015 r. stopa bezrobocia

wyniosła 9,5% (w porównaniu do 7,6% dla Polski).

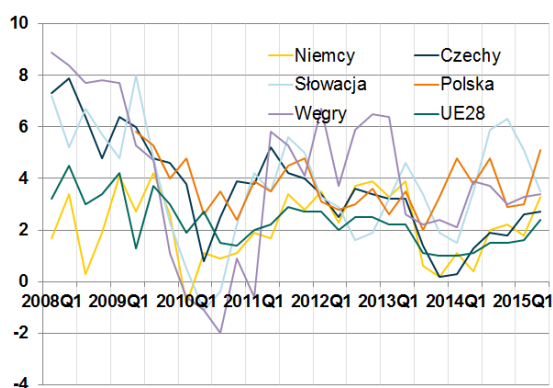
Wciąż zmniejszają się rozbieżności pomiędzy poszczególnymi krajami członkowskimi UE, choć nadal są one bardzo wysokie. Z jednej strony niektóre kraje cechują się historycznie niską stopą bezrobocia, wynoszącą poniżej 5,0% (Niemcy). Z drugiej strony część krajów członkowskich charakteryzuje się w dalszym ciągu wysokimi (powyżej 20%), choć powoli malejącymi stopami bezrobocia (Hiszpania, Grecja). Jednocześnie w krajach tych, od II kw. 2014 r., dynamika zatrudnienia kształtuje się na dodatnich i rosnących poziomach.

W dalszym ciągu utrzymują się wysokie różnice w stopach bezrobocia wśród osób w grupie wieku 15-24 lata: niektóre kraje (Austria, Niemcy, Holandia) cechują się stopą bezrobocia dla tej grupy wieku poniżej 11%. Natomiast w przypadku Hiszpanii i Grecji stopa ta jest bliska 50%. Wysokie różnice widoczne są także w przypadku długotrwałego bezrobocia (powyżej 12 miesięcy): w takich krajach jak Austria i Niemcy odsetek osób długotrwale bezrobotnych nie przekracza 2,2% aktywnych zawodowo. Natomiast w przypadku Hiszpanii i Grecji odsetek ten wynosi odpowiednio 12,4% i 18,9%.

Według danych Eurostatu dynamika kosztów pracy²⁸ w sferze rynkowej w Polsce wzrosła w I kw. 2015 r. i wyniosła 5,1% r/r. Przeciętna dynamika kosztów pracy w sferze rynkowej w UE w I kw. 2015 r. również wzrosła, do 2,4% r/r.

²⁸ Koszty pracy obejmują płacowe i pozapłacowe składniki wynagrodzeń wraz ze składkami oraz podatkami (z pominięciem transferów powiększających wynagrodzenia). Koszty dotyczą sfery rynkowej gospodarki – tzn. z pominięciem usług.

Wykres nr 26. Indeks kosztów pracy dla sfery rynkowej gospodarki (r/r, odsezonowany i skorygowany o liczbę dni pracy)

Źródło: Eurostat.

Na dalszą poprawę sytuacji na rynku pracy w skali całej UE w III kw. 2015 r. może wskazywać kilka czynników. Stopniowo rośnie dynamika liczby godzin pracy przepracowanych przez pracowników agencji pracy tymczasowej - w całej UE dynamika ta w lipcu 2015 r. wyniosła 7,8% r/.²⁹ Wzrosły również oczekiwania dotyczące zatrudnienia w usługach i budownictwie a ustabilizowały się oczekiwania dla przemysłu³⁰. Jednocześnie jednak w przypadku planowanych zmian zatrudnienia w II kw. 2015 r. znów dominuje destrukcja miejsc pracy nad ich kreacją.³¹

Na tle UE sytuacja na rynku pracy w Stanach Zjednoczone poprawia się w szybszym tempie. Stopa bezrobocia w Stanach Zjednoczonych w dalszym ciągu maleje, głównie na skutek wzrostu zatrudnienia (w sierpniu 2015 r. stopa bezrobocia wyniosła 5,1% i była najniższa od kwietnia 2008 r.). Jednocześnie współczynnik aktywności zawodowej od początku roku kształtował się wokół średniej wynoszącej 62,7%.

Kraje regionu Europy Śr.-Wsch. (Czechy, Estonia, Litwa, Łotwa, Słowacja, Węgry) są mniej zróżnicowane pod względem sytuacji na rynkach pracy od krajów UE ogółem. W dalszym ciągu w więk-

szości krajów regionu maleje stopa bezrobocia i rośnie dynamika zatrudnienia. Jedynie na Litwie i na Łotwie nastąpił wzrost stopy bezrobocia w II kw. 2015 r. Jednocześnie najwyższa stopa bezrobocia występuje na Słowacji. (Wykres nr 25).

Dynamika kosztów pracy w sferze rynkowej w krajach regionu Europy Śr.-Wsch. w I kw. 2015 r. wzrosła i była zdecydowanie wyższa od przeciętnej dla całej UE (Wykres nr 26). Najwyższa dynamika kosztów pracy występowała w Polsce i wyniosła 5,1% r/r.

²⁹ „Eurociett Agency Work Business Indicator August 2015”.

³⁰ „European Business Cycle Indicators 2nd Quarter 2015”

³¹ „European Restructuring Monitor quarterly July 2015”.

Analizy pogłębione

Ramka 1. Dlaczego liczba pracujących wyhamowuje przy rosnącej liczbie wakatów?

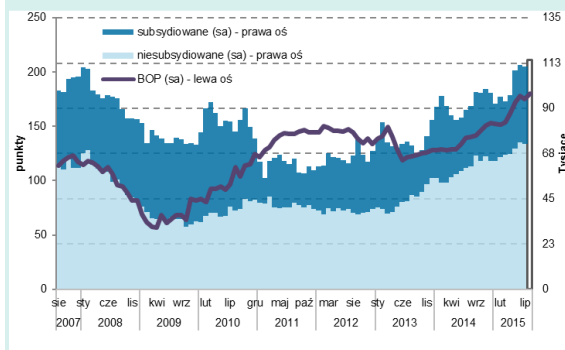
Dane z rynku pracy z pierwszego półrocza 2015 roku wskazują na stopniowe wyhamowanie wzrostu liczby pracujących. Jednocześnie, był to okres rekordowego wzrostu liczby ofert w urzędach pracy. Wpływ błędów pomiaru wakatów i pracujących wydaje się mało prawdopodobny. Przekonującym wytłumaczeniem, wspieranym obserwacjami wielu wskaźników rynku pracy, jest kumulowanie się wakatów na rynku pracy, wynikające z coraz dłuższego czasu potrzebnego na znalezienia odpowiednich pracowników i zapełnienie wakatów w firmach.

W II kw. 2015 roku wyraźnie obniżyło się tempo wzrostu liczby pracujących w gospodarce (por. s. 3), z drugiej strony liczba ofert pracy, zwanych dalej wakatami, zgłoszonych w ostatnich miesiącach do urzędów pracy (UP) bije kolejne rekordy (por. s. 9). Celem niniejszej ramki jest próba wytłumaczenia tego fenomenu.

Najprostszym wytłumaczeniem wydaje się potencjalne obciążenie mierzenia wakatów w UP lub niedoszacowanie wzrostu liczby osób pracujących. Źródłami obciążeń pomiaru wakatów w UP mogą być: wahania liczby wakatów subsydiowanych przez UP, wzrost odsetka ofert pracy zgłaszanych do UP oraz większej liczbie wakatów wynikających z wymagań tzw. testu rynku pracy przed wydaniem zgody na pracę dla imigrantów.

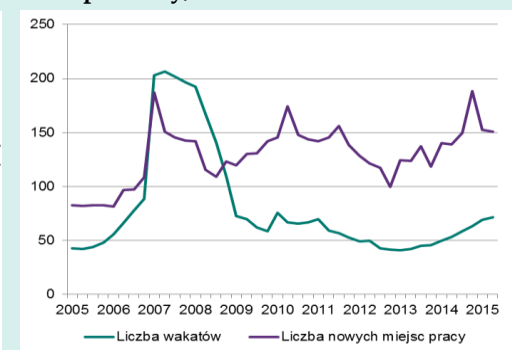
Dane z najnowszej edycji Badań Rynku Pracy NBP wskazują, że udział ofert pracy zgłaszanych do UP faktycznie wzrasta, ale na tyle powoli, że nie powinien mieć znaczącego wpływu na obserwowany wzrost ofert pracy. Z kolei liczba ofert dotyczących niesubsydiowanych miejsc pracy także wykazuje stabilny wzrost i w połowie 2015 roku była wyższa, niż w szczycie koniunktury w 2007 roku (Wykres R1.2). Najważniejszym potwierdzeniem trwałego wzrostu ofert pracy jest zestawienie trzech dostępnych źródeł danych o liczbie wakatów w Polsce: liczby wakatów w urzędach pracy, wskaźnika BOP³² opartego na ogłoszeniach internetowych oraz badania popytu na pracę GUS (Wykres R1.2). Oznacza to, że tendencja obserwowana w UP nie jest zaburzana przez wspomniane powyżej czynniki.

Wykres R1.1. Wakaty w UP a wskaźnik BOP

Źródło: dane GUS, BIEC

Wykres R1.2. Nowe miejsca pracy a wakaty w gospodarce (poziomy, dane odsezonowane)

Źródło: Badanie Popytu na Pracę GUS

³² Barometr Ofert Pracy jest wskaźnikiem opracowywanym na podstawie liczby ofert pracy w Internecie i jest jednym ze składników WRP BIEC.

Innym powodem niespójności może być nieuwzględnienie w najnowszych danych BAEL corocznej korekty populacji zapewniającej reprezentatywność danych (por. przypis nr 1 na str. 3). Wy tłumaczenie to jest jednak bardzo mało prawdopodobne. Po pierwsze, efektem skorygowania populacji będzie najprawdopodobniej jeszcze większe obniżenie liczby pracujących w II kw. 2015 ze względu na niekorzystny wpływ procesów demograficznych na liczbę ludności Polski. Po drugie, podobne korekty dokonywane w poprzednich latach miały skalę znacznie mniejszą, niż obserwowane obniżenie się dynamiki liczby pracujących BAEL.

Uważniejsza analiza danych z „Badania Popytu na Pracę” GUS wskazuje, że w 1 i 2 kw. 2015 roku liczba nowo utworzonych miejsc pracy była stosunkowo niska w porównaniu z końcem 2014 roku, tymczasem liczba wolnych miejsc pracy wrastała. Z kolei dane z Badań Ankietowych Rynku Pracy NBP wskazują na wzrastający czas potrzebny na zapewnienie wakatów w ciągu ostatniego roku. Dodatkowo, od końca 2014 roku obniża się prawdopodobieństwo znalezienia pracy, choć ciągle pozostaje względnie wysokie (por. wykres 18, s. 15). Można zatem wnioskować, że dojście do rekordowego poziomu liczby wakatów w pierwszym półroczu 2015 wynikało nie tylko z tworzenia nowych miejsc pracy, ale także z pozostawania na rynku coraz większej liczby niezapełnionych wakatów utworzonych wcześniej (tj. w 2014 r.). Analogiczna sytuacja, choć na nieporównanie większą skalę, miała miejsce w latach 2007-2009 i była związana z dużymi trudnościami w znalezieniu odpowiednich pracowników w szczytowym okresie koniunktury oraz jednocześnie bardzo dużej emigracji zarobkowej.

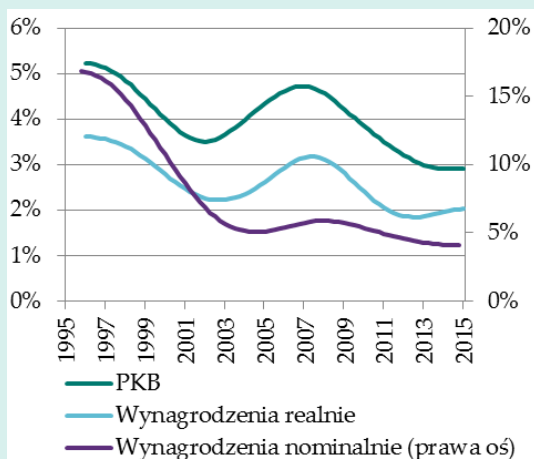
Ramka 2. Tendencje długookresowe oraz wahania cykliczne wynagrodzeń

W długim okresie dynamika wynagrodzeń w Polsce wykazuje trend spadkowy. W okresie ostatnich 20 lat przeciętne tempo wzrostu realnych wynagrodzeń zmniejszyło się o 1,5 pp. w porównaniu ze zmniejszeniem się o ok. 2 pp. przeciętnej dynamiki wzrostu PKB. Dynamiki wynagrodzeń nominalnych i realnych są wyraźnie pro-cykliczne. Choć dynamika wynagrodzeń realnych jest nieco mniej skorelowana z cyklem koniunkturalnym, to jest z nim lepiej zsynchronizowana (lepiej odzwierciedla bieżącą koniunkturę).

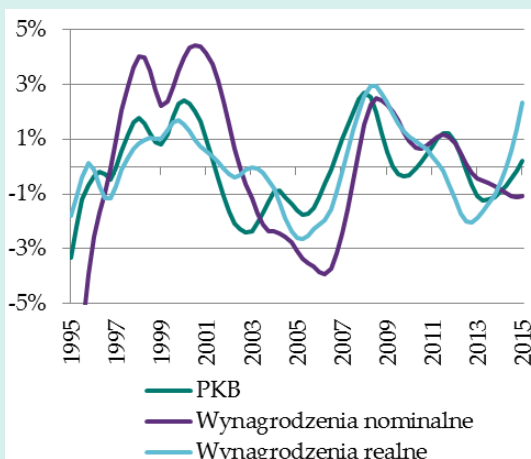
W okresie ostatnich 20 lat, wraz ze stopniowo spowalniającym tempem wzrostu gospodarczego, zaobserwować można długookresową tendencję obniżania dynamiki wynagrodzeń, zarówno nominalnych, jak i realnych. W celu zobrazowania jak zmieniały się wynagrodzenia w długim oraz średnim okresie dokonano dekompozycji szeregów na trzy komponenty: komponent trendowy, komponent cykliczny oraz wahania krótkookresowe. Dekompozycji dokonano z dwukrotnym wykorzystaniem filtra Hodricka-Prescotta (HP), ustalając parametry filtracji, tak aby zmiany krótkookresowe były utożsamiane z wahaniami o okresie poniżej 2 lat, jako cykl - wahaniami o okresie od 2 do 12 lat i jako trend - wahaniami o okresie powyżej 12 lat³³. Otrzymane w ten sposób komponenty pozwalają na kilka ciekawych obserwacji dotyczących kształtowania się analizowanych zmiennych.

Dynamiki komponentu trendowego wynagrodzeń realnych wskazują na spadek przeciętnego (długookresowego) tempa wzrostu z około 3,5% do około 2% rocznie w okresie ostatnich 20 lat (por. Wykres R2.1). Dla porównania dynamika komponentu trendowego PKB, liczonego tą samą metodą obniżyła się z około 5% w 1995 roku do około 3% obecnie. W przypadku wynagrodzeń nominalnych naturalnie spadek ten był dużo większy, szczególnie w początkowym okresie wysokiej inflacji, natomiast od 2002 roku przeciętne roczne tempo wzrostu wynagrodzeń nominalnych w długim okresie obniżyło się o 2 pp., do około 4% obecnie.

Wykres R2.1 Dynamiki roczne trendów długookresowych szeregów wynagrodzeń oraz PKB

Wykres R2.2 Komponenty cykliczne szeregów wynagrodzeń oraz PKB

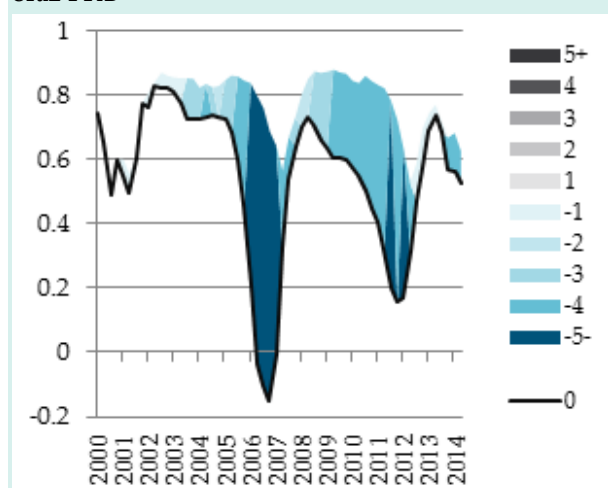

³³ HP jest filtrem symetrycznym, co powoduje, że oszacowania na końcach próby są obciążone, jednak nie powinno istotnie wpływać na wnioski płynące z niniejszej analizy.

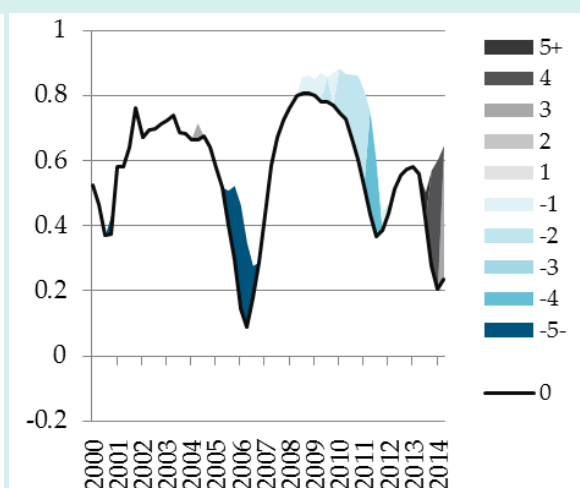
Na trendy długookresowe nakładają się wahania cykliczne, które odpowiadają za odchylenia wynagrodzeń realnych, do około 3%, i wynagrodzeń nominalnych, do około 4%, poniżej lub powyżej długookresowego trendu (por. Wykres R2.2).. Analiza składowych cyklicznych pokazuje, że obserwowany od blisko 3 lat przyspieszający wzrost wynagrodzeń realnych jest właśnie rezultatem czynników o charakterze cyklicznym. Z kolei wynagrodzenia nominalne kształtują się obecnie poniżej poziomu wyznaczonego przez trend długookresowy.

Należy również zauważyć, że wynagrodzenia mają charakter procykliczny, o czym świadczy istotna dodatnia korelacja pomiędzy wynagrodzeniami oraz PKB (odchyleniami zmiennych od trendów długookresowych). Skala odchylenia wynagrodzeń realnych oraz PKB od ich tendencji długookresowych jest podobna, natomiast wynagrodzenia nominalne do 2008 roku charakteryzowały się nieco większą zmiennością cykliczną. W całym okresie próby wynagrodzenia nominalne były nieco silniej skorelowane z PKB (61%) niż wynagrodzenia realne (56%), jednak siła zależności zmieniała się w czasie. Wahania wynagrodzeń nominalnych w niemal całym okresie próby następowały z opóźnieniem po odpowiednich zmianach cyklu PKB, natomiast wynagrodzenia realne, choć charakteryzują się słabszą korelacją, są mniej opóźnione (por. Wykres R2.3 oraz Wykres R2.4).

Wykres R2.3 Kroczące korelacje krzyżowe pomiędzy wynagrodzeniami nominalnymi oraz PKB

Wykres R2.4 Kroczące korelacje krzyżowe pomiędzy wynagrodzeniami realnymi oraz PKB

Uwaga: Analizie poddano zmienne skorygowane o trend długookresowy. Korelacje pomiędzy szeregami wynagrodzeń oraz PKB policzono w kolejnych kroczących 5-letnich podokresach, gdzie data na osi X oznacza koniec podokresu (czarna linia). W przypadku gdy korelacja dla szeregów wynagrodzeń opóźnionych lub przyspieszonych względem PKB jest wyższa od korelacji równoczesnej (co świadczy o wyprzedzającym lub opóźnionym charakterze danej zmiennej) zaznaczono ją odpowiednim kolorem. Kolor niebieski oznacza opóźniony charakter wynagrodzeń, kolor szary- charakter wyprzedzający, natomiast natężenie koloru oznacza o ile okresów szereg wynagrodzeń wyprzedza PKB lub jest opóźniony względem PKB.

Ramka 3. Czy ludzie w Polsce chcą pracować więcej?

Celem analizy jest ocena intensywności wykorzystania zasobów pracy w Polsce, ze szczególnym uwzględnieniem ostatnich kilku lat, obejmujących okresy niższej aktywności gospodarczej. Zwiększające się w tym czasie niedopasowanie podaży i popytu na pracę mogło przekładać się na umiarkowane tempo wzrostu wynagrodzeń w ostatnich kwartałach i potencjalnie może mieć także wpływ na kształtowanie się płac w najbliższej przyszłości. W badaniu posłużono się indeksem niepełnego wykorzystania czynnika pracy – miarą zbliżoną w swojej konstrukcji do stopy bezrobocia, skorygowaną o różnicę pomiędzy preferowanym czasem pracy a czasem faktycznie przepracowanym. Wyniki wskazują, że proces dostosowawczy na rynku pracy w Polsce w okresie 2011-2013 wiązał się z wyraźnym zwiększeniem się różnicy pomiędzy czasem preferowanym i przepracowanym, znacznie silniejszym aniżeli w przypadku wcześniejszego okresu spowolnienia 2002-2003. Spadek intensywności wykorzystania czynnika pracy ograniczył najprawdopodobniej całkowitą skalę redukcji etatów, sprzyjając jednocześnie niższej dynamice wynagrodzeń.

Ocena bieżącej sytuacji na rynku pracy w Polsce wymaga uwzględnienia zmian po stronie intensywności wykorzystania czynnika pracy. Relatywnie najbardziej rozpowszechniona miara niedopasowania na rynku pracy, jaką jest stopa bezrobocia, nie uwzględnia intensywności wykorzystania zasobów ludzkich. Stopa bezrobocia, stanowiąc relację pomiędzy liczbą osób bezrobotnych i liczbą osób aktywnych zawodowo, odzwierciedla jedynie zmiany osobowe (ang. *extensive margin*), nie mierzy zaś stopnia, w jakim wykorzystywany jest czas pracowników (ang. *intensive margin*). Szczególnie w przypadku występowania zjawiska „chomikowania” pracy (ang. *labour hoarding*)³⁴ wiążącego się z ograniczeniem przeciętnego czasu pracy pracowników może więc dawać ona niepełny obraz sytuacji, która jednakże znajduje odzwierciedlenie w niższej dynamice przeciętnych wynagrodzeń.

Miara zaproponowana przez Bella i Blanchflowera (2011, 2013) – **indeks niepełnego wykorzystania zasobu pracy** (ang. *underemployment index, UI*) – rozwiązuje ten problem. Wskaźnik UI – podobnie jak stopa bezrobocia – mierzy wielkość wolnych zasobów pracy w relacji do aktywnych zawodowo, korygując ją jednak dodatkowo o różnicę pomiędzy czasem pracy preferowanym przez pracowników w danym okresie a czasem pracy faktycznie przepracowanym (Wykres R3.1)³⁵. Tym samym, pojedynczy indeks pozwala na pełniejszą ocenę niedopasowania popytu i podaży na rynku pracy, uwzględniającą zarówno liczbę osób pozostających bez pracy, jak i intensywność wykorzystania obecnych pracowników. Ponadto, miara ta umożliwia poszerzenie standardowej metody pomiaru zasobu pracy od strony technologii produkcji o wymiar preferencji gospodarstwa domowego.

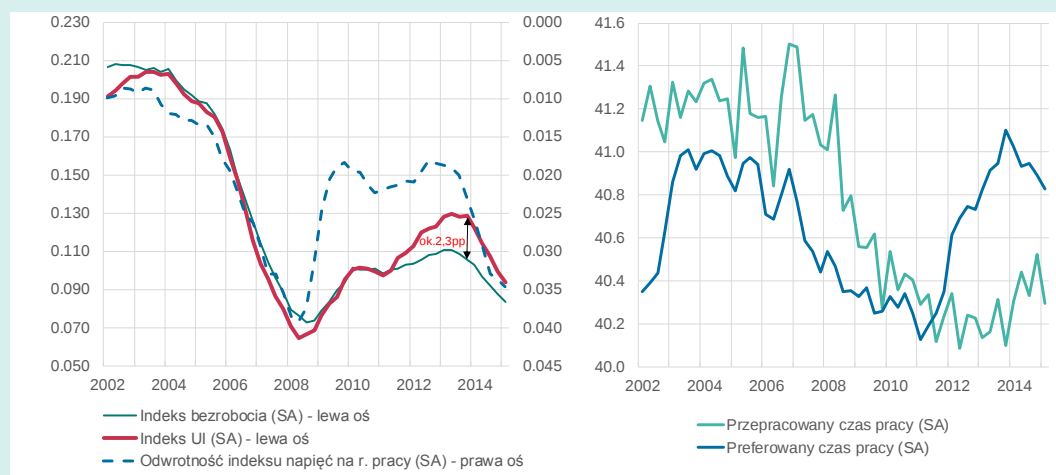
Analiza poziomu UI oraz stopy bezrobocia wskazuje na bardzo bliskie kształtowanie się obu wskaźników w okresie 2002-2011, a następnie wyraźny rozdział obserwowany pomiędzy nimi w trakcie kolejnych 2-3 lat. Rozwarcie luki pomiędzy wskaźnikiem UI oraz stopą bezrobocia świadczy o pojawieniu się w latach 2011-2013 wyraźnego **niedopasowania godzinowego** na rynku pracy w Polsce, związanego ze spowolnieniem aktywności gospodarczej. Skalę tego niedopasowania (rzędu ok. 2,3 pp.) ilustruje na Wykres R3.1 odległość linii opisującej wskaźnik UI od linii odwzorowującej indeks bezrobocia. O ile do 2011 r. wskaźnik UI kształtował się nieco poniżej indeksu bezrobocia (co oznacza, że zasób pracy był wykorzystywany w większym stopniu, niżby to wynikało z preferencji gospodarstw domowych, por. Wykres R3.1), o

³⁴ Rezultaty badania przeprowadzonego przez Strzelecki et al. (2009) wskazują na występowanie symptomów tego zjawiska w polskiej gospodarce m.in. na przełomie 2008 i 2009 r., obejmujące ponad 30% badanych przedsiębiorstw.

³⁵ W kwestionariuszu międzynarodowego badania aktywności ekonomicznej (ang. *Labour Force Survey*) znajduje się zarówno pytanie o przeciętnie przepracowany, jak również pytanie o preferowany tygodniowy czas pracy respondentów. Również w polskim Badaniu Aktywności Ekonomicznej Ludności począwszy od I kw. 2002 r. dostępne są obie informacje.

tyle w latach 2011-2013 stopień niepełnego wykorzystania zasobów pracy rósł już w Polsce znacznie szybciej niż wynikałoby to z kształtowania się indeksu bezrobocia.

Wykres R3.1. Indeks bezrobocia*, indeks niepełnego wykorzystania zasobu pracy (lewy panel) oraz przeciętna przepracowana i preferowana liczba godzin pracy w tygodniu (prawy panel), na podstawie danych BAEL

Źródło: Oprac. NBP na podstawie danych GUS.

* Indeks bezrobocia oznacza tu stopę bezrobocia w przeliczeniu na godziny.

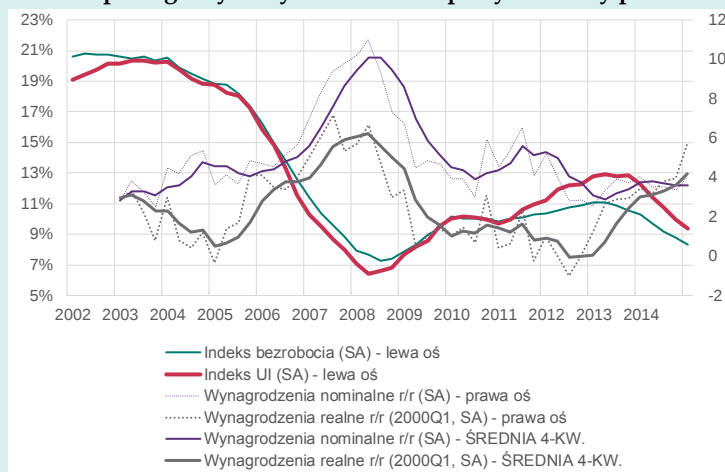
Obserwowany wzrost niedopasowania godzinowego na rynku pracy miał źródło w zmianie relacji pomiędzy preferowanymi a faktycznie przepracowanymi godzinami pracy (por. prawy panel Wykresu 1). Spadek przeciętnie przepracowanego czasu pracy w latach 2007-2010 pozostawał zgodny – co do kierunku – z preferencjami pracowników. Jednak w 2011 r. preferowany czas pracy pracowników wyraźnie wzrósł, pozostając do końca próby na wyższym poziomie niż czas przepracowany. Porównanie obu miar wskazuje zatem, że **do początku 2011 r. pracownicy woleli pracować mniej niż faktycznie pracowali, a począwszy od 2011 r. pracownicy świadczą pracę w wymiarze mniejszym niż preferowany**. Od połowy 2013 r. wzrostowi zatrudnienia w gospodarce towarzyszy również wzrost przeciętnie przepracowanego czasu, co powoduje, że indeks niepełnego wykorzystania zasobu pracy spada szybciej niż stopa bezrobocia. Z drugiej jednak strony, luka godzinowa w I kw. 2015 r. pozostała niedomknięta i wyniosła ok. 1,0 pp. Sugeruje to, że obserwowane w ostatnich kilku kwartałach analizowanego okresu stosunkowo niskie dynamiki wynagrodzeń nominalnych mogą być związane z niepełnym wykorzystaniem zatrudnionych już pracowników.

Wzrost preferowanego czasu pracy może być również uwarunkowany niskim poziomem wynagrodzeń, niezapewniającym pracującym dostatecznego poziomu dochodów lub nie zaspokajającym ich aspiracji konsumpcyjnych. Na ten kierunek przyczynowości może wskazywać również fakt, że zjawisko to dotyczy w dużej mierze osób młodych, słabo wykształconych oraz kobiet, jak również fakt, że podobny wzorzec obserwowany jest w Wielkiej Brytanii, gdzie zdecydowanie częściej niż w Polsce stosowane jest zatrudnienie w niepełnym wymiarze.

Pełna ocena roli intensywności wykorzystania czynnika pracy w kształtowaniu się wynagrodzeń, jak również analiza kierunku przyczynowości pomiędzy tymi zmiennymi dokonywane są zazwyczaj za pomocą odpowiednich modeli ekonometrycznych. Ich interpretacja może być jednak w tym przypadku utrudniona ze względu na potencjalnie różną elastyczność kosztów krańcowych, a poprzez to różną elastyczność wynagrodzeń względem ekstensywnych i intensywnych form dostosowań zasobu pracy. Z analizy korelacji wynika, że w okresie 2002-2014 zarówno nominalne, jak i realne zmiany wynagrodzeń pozostawały

ujemnie skorelowane z poziomem indeksu UI oraz indeksu bezrobocia, a zależność ta była statystycznie istotna. Współczynnik korelacji z UI wyniósł przy tym w przypadku płac nominalnych $-0,55$, zaś w przypadku płac realnych $-0,31$, współczynniki korelacji z indeksem bezrobocia natomiast kolejno $-0,41$ oraz $-0,22$ (Wykres R3.2).³⁶

Wykres R3.2. Indeks niepełnego wykorzystania zasobu pracy a zmiany płac realnych i nominalnych

Źródło: Oprac. NBP na podstawie danych GUS.

Przeprowadzona analiza potwierdza, że dostosowanie zatrudnienia w Polsce dokonało się w istotnym stopniu poprzez zmniejszenie intensywności wykorzystania czynnika pracy, w szczególności w grupach o potencjalnie relatywnie mniejszej sile przetargowej. Ograniczyło to skalę redukcji etatów, ale jednocześnie mogło wpłynąć na utrzymanie relatywnie niskiego tempa wzrostu wynagrodzeń w ostatnim czasie. Wydaje się, że, o ile popyt na pracę będzie kontynuował dotychczasową tendencję wzrostową, zarówno w formie ekstensywnej, jak i intensywnej, w najbliższych kwartałach niedopasowanie godzinowe powinno się stopniowo zmniejszać.

Literatura:

- Bell D.N.F., Blanchflower D.G. (2011), *Youth Underemployment in the UK in the Great Recession*, National Institute Economic Review No. 215, January 2011.
- Bell D.N.F., Blanchflower D.G. (2013), *Underemployment in the UK Revisited*, National Institute Economic Review No. 224, January 2013.
- Strzelecki P., Wyszyński R., Saczuk K. (2009), *Zjawisko chomikowania pracy w polskich przedsiębiorstwach po okresie transformacji*, Bank i Kredyt nr 40 (6), s.77–104.

³⁶ Ze względu na relatywnie niedużą zmienność godzin pracy w tygodniu – w porównaniu ze zmianami w liczbie osób – współczynniki korelacji pomiędzy tradycyjną stopą bezrobocia a płacami były praktycznie identyczne jak w przypadku (godzinowego) indeksu bezrobocia.

Aneks: terminy i definicje

Ze względu na złożoność i wieloaspektowość oraz charakter zjawisk analizowanych w ramach rynku pracy, w statystyce wykorzystuje się różne źródła danych, m.in. sprawozdawczość przedsiębiorstw, badania ankietowe czy dane z urzędów pracy. Niestety, relatywnie często zdarza się, że różne zmienne, pochodzących z różnych źródeł, mają takie same nazwy, np. samych podstawowych kategorii osób pracujących można wskazać kilka. Ponadto, każde źródło, ze względu na sposób gromadzenia danych pokazuje tylko fragment interesującego zjawiska. Najczęściej nie można wskazać jednego, najlepszego, szeregu czy źródła danych; dla uzyskania pełnego obrazu konieczne jest połączenie informacji z różnych zbiorów. W odpowiednich sekcjach zestawiane są różne dane ze wskazaniem źródeł wskazując, wszędzie gdzie to możliwe, źródła danych. Poniżej zestawiono najważniejsze informacje o danych wykorzystanych w poszczególnych sekcjach.

Dynamiki roczne oraz dynamiki kwartalne szacowane są zawsze na danych odsezonowanych. Odsezonowanie przeprowadzane jest metodą TRAMO/Seats z uwzględnieniem liczby dni pracujących.

Kontrybucje do zmian szacowane są jako iloczyn udziału danej grupy/zmiennej w populacji w danym kwartale oraz dynamiki (kwartalnej lub rocznej) dla tej grupy/zmiennej.

$$\text{Kontrybucja}_{i,t} = \alpha_{i,t} \bullet \Delta x_{i,t}$$

PRACUJĄCY I POPYT NA PRACĘ

Pracujący wg BAEL – liczba pracujących na podstawie Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności. Pracujący w badaniu to osoba, która w tygodniu poprzedzającym badanie przynajmniej 1 godzinę wykonywała pracę przynoszącą zarobek, miała pracę lecz jej nie wykonywała ze względu na urlop, chorobę itp., lub pomagała nieodpłatnie w rodzinnej działalności gospodarczej. Badanie obejmuje osoby w wieku 15 lat i więcej mieszkające w gospodarstwach domowych przebywające w kraju, lub nieobecne nie dłużej niż 3 miesiące. Dane kwartalne.

Pracujący w GN – liczba pracujących w gospodarce narodowej poza gospodarstwami indywidualnymi w rolnictwie i jednostkami budżetowymi prowadzącymi działalność w zakresie obrony narodowej oraz bezpieczeństwa publicznego. Badanie obejmuje osoby zatrudnione na podstawie stosunku pracy, prowadzących działalność gospodarczą łącznie z pomagającymi członkami ich rodzin, wykonujących pracę nakładczą, agentów i zatrudniane przez nich osoby oraz członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych. Dane kwartalne; stan na koniec okresu sprawozdawczego.

Pracujący w sektorze przedsiębiorstw (SP) – liczba pracujących w sektorze przedsiębiorstw ograniczonym do podmiotów zatrudniających powyżej 9 osób. Sektor przedsiębiorstw tworzą podmioty których podstawową działalnością jest wytwarzanie wyrobów i usług niefinansowych. Mogą to być osoby prawne, jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej oraz osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą z liczbą pracujących powyżej 9 osób, z wyłączeniem rolnictwa. Dane nie obejmują podmiotów prowadzących działalności naukowej, edukacji, administracji publicznej i obrony narodowej oraz opieki zdrowotnej.

Samozatrudnieni (pracujący na własny rachunek) – osoby prowadzące działalność gospodarczą lub właściele indywidualnych gospodarstw rolnych, czerpiących dochód z pracy w gospodarstwie. Dane na podstawie BAEL.

Wskaźnik rynku pracy (BIEC) – wskaźnik wyprzedzający dla wielkości bezrobocia przygotowywany przez Biuro Inwestycji i Cykli ekonomicznych.

W przeciwieństwie do danych BAEL, dane GUS opisujące liczbę zatrudnionych oraz pracujących w sektorze przedsiębiorstw (SP), jak również w gospodarce narodowej (GN) dotyczą wyłącznie podmiotów zatrudniających powyżej 9 osób tj. bez mikro-podmiotów. Ponadto wyłączają rolników indywidualnych oraz pracujących w jednostkach budżetowych prowadzących działalność w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego.

Wg BAEL pracującym jest każda osoba, która w ostatnim tygodniu (licząc od daty wywiadu) przepracowała przynajmniej 1 godzinę, zaś wg GN oraz w SP liczba pracujących przeliczana jest na pełne etaty.

PODAŻ PRACY I BEZROBOCIE

Bezrobotni wg BAEL – osoby w wieku 15 lat i więcej nie pracujące w poprzednim tygodniu, ale aktywnie poszukujące pracy i będące w stanie ją podjąć. Do bezrobotnych nie zalicza się kształcących się w systemie szkolnictwa w trybie dziennym. Dane kwartalne.

Bezrobotni zarejestrowani – liczba osób zarejestrowanych jako bezrobotne w Urzędach Pracy. Dane miesięczne; stan na koniec miesiąca.

Aktywni zawodowo (podaż pracy) – pracujący wg BAEL oraz bezrobotni wg BAEL łącznie. Dane kwartalne.

Stopa bezrobocia wg BAEL – udział bezrobotnych wg BAEL w aktywnych zawodowo. Dane kwartalne.

Stopa bezrobocia rejestrowanego – udział zarejestrowanych bezrobotnych w cywilnej ludności aktywnej zawodowo. Cywilna ludność aktywna zawodowo to, prawdopodobnie, łącznie bezrobotni zarejestrowani oraz pracujący na podstawie sprawozdawczości przedsiębiorstw. Dane miesięczne.

Populacja BAEL (populacja ogółem) – populacja osób w wieku 15 lat i więcej będących członkami gospodarstw domowych, przebywających w gospodarstwach w Polsce lub nieobecnych nie dłużej niż 3 miesiące. W praktyce jest to populacja Polski, pomniejszona o dzieci oraz osoby zamieszkujące w gospodarstwach zbiorowych (hotele pracownicze, internaty, siły zbrojne, itp.) lub w systemie skoszarowanym oraz osoby przebywające za granicą dłużej niż 3 miesiące. Dane kwartalne.

Aktywność zawodowa (współczynnik aktywności zawodowej) – udział aktywnych zawodowo w populacji BAEL. Dane kwartalne.

Wskaźnik zatrudnienia – udział pracujących wg BAEL w populacji BAEL.

PRZEPŁYWY NA RYNKU PRACY I DOPASOWANIA STRUKTURALNE

Dane o kwartalnych przepływach na rynku pracy pochodzą z BAEL. Przepływy pomiędzy stanami na rynku pracy oparte są na obserwacjach statusu na rynku pracy tych samych osób w dwóch kolejnych kwartałach. Osoby, które w kwartale poprzednim pracowały, a w bieżącym były bezrobotne doświadczyły przepływu z zatrudnienia do bezrobocia (E->U). Analogicznie, osoby, które w kwartale poprzednim były bezrobotne, a w bieżącym pracowały doświadczyły przepływu z bezrobocia do zatrudnienia (U->E). Ze względu na metodologię oraz wykruszanie się panelu, dane te odbiegają od danych makro reprezentatywnych dla całej populacji. Dla zachowania spójności danych o przepływach pochodzących z obserwacji tych samych osób w dwóch kolejnych kwartałach w ankiecie BAEL z publikowanymi przez GUS danymi zagregowanymi, w których wyniki są ważone, użyty został algorytm iteracyjny (*Iterative Proportional Fitting*).

WYNAGRODZENIA I KOSZTY PRACY

Przeciętne wynagrodzenia w GN – przeciętne miesięczne wynagrodzenia nominalne brutto przypadające na jednego zatrudnionego (tj. osoby zatrudnione na podstawie stosunku pracy w przeliczeniu na pełnozatrudnionych) w gospodarce narodowej, Dane kwartalne.

Przeciętne wynagrodzenia w SP – przeciętne wynagrodzenia nominalne brutto przypadające na jednego zatrudnionego (tj. osoby zatrudnione na podstawie stosunku pracy w przeliczeniu na pełnozatrudnionych) w sektorze przedsiębiorstw. Dane miesięczne.

Dynamika wynagrodzeń w GN w ujęciu realnym – iloraz wskaźnika przeciętnego wynagrodzenia w GN oraz kwartalnego wskaźnika cen towarów i usług konsumpcyjnych (CPI). Dane kwartalne.

Dynamika wynagrodzeń w SP w ujęciu realnym – iloraz wskaźnika przeciętnego wynagrodzenia w SP oraz miesięcznego wskaźnika cen towarów i usług konsumpcyjnych (CPI). Dane miesięczne.

- ULC (pracujący BAEL; jednostkowe koszty pracy) – dynamika kosztów pracy przypadających na jednostkę produktu. Koszty pracy oszacowane jako iloczyn pracujących wg BAEL oraz przeciętnego wynagrodzenia w GN. Wolumen produkcji na podstawie realnego PKB. Dane kwartalne.
- ULC (zatrudnieni GN; jednostkowe koszty pracy) – dynamika kosztów pracy przypadających na jednostkę produktu. Koszty pracy oszacowane jako iloczyn zatrudnionych w GN oraz przeciętnego wynagrodzenia w GN. Wolumen produkcji na podstawie realnego PKB. Dane kwartalne.
- ULC (WDB, GN) – dynamika kosztów pracy przypadających na jednostkę produktu w całej gospodarce. Koszty pracy oszacowane jako iloczyn zatrudnionych w GN oraz przeciętnego wynagrodzenia w GN. Wolumen produkcji na podstawie wartości dodanej brutto. Dane kwartalne.
- ULC (WDB, GN) – przemysł – dynamika kosztów pracy przypadających na jednostkę produktu w przemyśle. Koszty pracy oszacowane jako iloczyn zatrudnionych w przemyśle (dane spójne z zatrudnieniem w GN) oraz przeciętnego wynagrodzenia w przemyśle (dane spójne z GN). Wolumen produkcji na podstawie wartości dodanej brutto w przemyśle. Dane kwartalne.
- ULC (WDB, GN) – budownictwo – dynamika kosztów pracy przypadających na jednostkę produktu w budownictwie. Koszty pracy oszacowane jako iloczyn zatrudnionych w budownictwie (dane spójne z zatrudnieniem w GN) oraz przeciętnego wynagrodzenia w budownictwie (dane spójne z GN). Wolumen produkcji na podstawie wartości dodanej brutto w budownictwie. Dane kwartalne.
- ULC (WDB, GN) – usługi rynkowe – dynamika kosztów pracy przypadających na jednostkę produktu w usługach rynkowych. Koszty pracy oszacowane jako iloczyn zatrudnionych w usługach rynkowych (dane spójne z zatrudnieniem w GN) oraz przeciętnego wynagrodzenia w usługach rynkowych (dane spójne z GN). Wolumen produkcji na podstawie wartości dodanej brutto w usługach rynkowych. Dane kwartalne.

PROGNOZY I ICH WERYFIKACJA

Wszystkie prognozy w tej sekcji pochodzą z projekcji inflacji przygotowywanych za pomocą modelu NECMOD przez Biuro Prognoz i Projekcji w Instytucie Ekonomicznym NBP. Z prognozami zestawiane są adekwatnie korygowane dane bieżące. Gdy mowa o płacach, odnosi się to do wynagrodzeń w GN. Pracujący to liczba pracujących wg BAEL (szereg korygowany – uspojniany w czasie, aby uwzględnić kilkakrotnie wprowadzane zmiany metodologii BAEL). Pracujący poza rolnictwem to pracujący wg BAEL bez pracujących w rolnictwie indywidualnym (szereg korygowany i uspojniany w czasie przez NBP, aby uwzględnić kilkakrotnie wprowadzane zmiany metodologii BAEL).

Gdy mowa o stopie bezrobocia, odnosi się ona do definicji na podstawie BAEL.

ULC gospodarka oraz ULC poza rolnictwem określają dynamikę kosztów pracy przypadających na jednostkę produktu oraz dynamikę kosztów pracy przypadających na jednostkę produktu w gospodarce poza rolnictwem indywidualnym. Koszty pracy oszacowane jako iloczyn pracujących wg BAEL oraz pracujących wg BAEL bez pracujących w rolnictwie indywidualnym (szeregi korygowane j.w.). Przeciętne wynagrodzenie na podstawie danych z GN. Wolumen produkcji na podstawie realnego PKB.

POLSKA NA TLE WYBRANYCH KRAJÓW

Zharmonizowana stopa bezrobocia – Dane miesięczne zharmonizowanej stopy bezrobocia używanej w porównaniach międzynarodowych oparte są na odsezonowanych danych kwartalnych krajowych badań wg Labour Force Survey (LFS; polskim odpowiednikiem LFS jest BAEL). Podstawą oszacowania jest LFS; dane są jednak korygowane aby były w pełni spójne w czasie (oryginalne dane nie są, ze względu na wprowadzane dość liczne zmiany w LFS w kolejnych latach). Dane rejestrowe wykorzystywane są pomocniczo do uzyskania

miesięcznych dynamik stopy bezrobocia pochodzącej z LFS. Dane miesięczne, porównywalne między krajami. Jeśli ukazujące się z opóźnieniem dane LFS wskazują na tendencje odmienne od danych rejestrowych, EUROSTAT rewiduje publikację..

Indeks kosztów pracy dla sfery rynkowej gospodarki – indeks całkowitych kosztów pracy ponoszonych przez pracodawców (zawierający zarówno koszty płacowe, jak i pozapłacowe, ale bez kosztów rekrutacji i zwalniania) w przeliczeniu na godzinę pracy. Dotyczy sfery rynkowej gospodarki (ang. *Business Economy*) tj. wszystkich gałęzi gospodarki oprócz rolnictwa, łowiectwa, leśnictwa, ochrony zdrowia, edukacji i administracji publicznej (wg NACE Rev. 2). Dane kwartalne, odsezonowane, skorygowane o efekty kalendarzowe.

APROBOWAŁ
Michał Gradzewicz

ZATWIERDZIŁ
Jarosław T. Jakubik

www.nbp.pl

